

Sterk uit Armoede

*Praktijkgericht onderzoek naar de ervaringen
van de betrokken partijen*

F.M. Jansen & K.M. Willekes
Onderzoeksopdracht jaar 4
Sociaal Pedagogisch Hulpverlening
Academie voor sociale studies
Hanzehogeschool Groningen

Sterk uit Armoede

Praktijkgericht onderzoek naar de ervaringen van de betrokken partijen

Namen en studentnummers:	F.M. Jansen (269003) – K.M. Willekes (314488)
Studieonderdeel en code:	Onderzoeksopdracht jaar 4 (SSVB1600)
School:	Hanzehogeschool Groningen
Academie:	Academie voor sociale studies - SASS
Opleiding:	Sociaal Pedagogisch Hulpverlening
Opdrachtgever:	Stichting Mens & Maatschappij
Begeleidende docent:	Jisca Kuiper
Inleverdatum:	15-2-2017
Aantal woorden:	14.969 woorden

Voorwoord

In kader van het afstuderen van de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening aan de Hanzehogeschool Groningen is het aan de studenten om een praktijkgericht onderzoek uit te voeren. Tijdens het onderzoek zijn wij vanuit onze opleiding begeleid door Jisca Kuiper, wie wij graag willen bedanken voor de begeleiding en feedback. Hierdoor is ons onderzoek steeds beter geworden en kan het onderzoek daadwerkelijk iets kan bijdragen voor de opdrachtgever. De opdrachtgever van dit onderzoek is Stichting Mens en Maatschappij, welke wij graag willen bedanken voor het vertrouwen in ons als onderzoekers en de manier waarop zij openstaan voor een kritische blik van buitenaf. In het bijzonder willen wij Mabel van den Bergh en Famke ten Brinke bedanken voor hun enthousiasme en steun tijdens het gehele proces van opzet tot uitvoering van het onderzoek. Ook willen wij alle respondenten van dit onderzoek bedanken voor hun tijd, energie en openheid, waardoor het onderzoek nog veel interessanter werd dan het al was. Van het begin tot het eind van dit onderzoek hebben wij met veel plezier en nieuwsgierigheid aan dit onderzoek gewerkt. We hebben veel nieuwe inzichten opgedaan die wij nu kunnen meenemen naar het werkveld van de sociaal werker, hiervoor zijn wij erg dankbaar.

Groningen, februari 2017

Fiona Jansen en Kim Willekes

Samenvatting

De opdrachtgever van dit onderzoek is Stichting Mens en Maatschappij, deze is tevens initiatiefnemer van het project Sterk uit Armoede. Het project Sterk uit Armoede vindt plaats in regio Oost-Groningen. Het doel van het project is om mensen in de (generatie)armoede beter te kunnen bereiken waardoor hulp beter ingezet kan worden. Door middel van de inzet van opgeleide ervaringsdeskundigen wordt getracht de kloof tussen de mensen in armoede en de systeemwereld te overbruggen. Nadat de ervaringsdeskundigen een tweejarige opleiding hebben gevolgd gaan zij in een duo met een professional aan het werk om cliënten beter te bereiken en te begeleiden. Aangezien het project Sterk uit Armoede nog in haar kinderschoenen staat heeft er nog geen onderzoek kunnen plaatsvinden naar de resultaten van het project. Om een eerste meting te doen is er gekozen voor een kwalitatief onderzoek. Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van de ervaringen van alle betrokken partijen van het project Sterk uit Armoede met betrekking tot de inzet van ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting. Hiermee kan het project Sterk uit Armoede worden aangescherpt. Landelijk kunnen de soortgelijke initiatiefgroepen de ervaringen uit Oost-Groningen gebruiken voor het inrichten van hun eigen regionale project. Om de doelstelling te behalen is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *'Hoe ervaren opgeleide ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting het werken in een tandem met een professional en hoe wordt deze aanpak ervaren door de cliënt, de professional en de organisatie?'*. Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag zijn er interviews afgenomen bij dertien verschillende respondenten, onder te verdelen in verschillende groepen. De respondentengroepen zijn: cliënten, ervaringsdeskundigen, professionals en respondenten van organisaties en gemeenten. Uit de resultaten komt naar voren dat de cliënten tevreden zijn over de begeleiding die zij hebben ontvangen van het duo ervaringsdeskundige en professional. De ervaringsdeskundigen ervaren hun positie tussen de cliënt en de professional soms als eenzaam. De ervaringsdeskundigen willen graag voor een heel team inzetbaar zijn naast dat zij in een vast duo werken. De professionals hebben de kloven tussen zichzelf en de mensen in armoede ervaren en benoemen dat de ervaringsdeskundige een grote rol speelt in het vertalen van de leefwereld van de cliënt naar professional. Net als de ervaringsdeskundigen ervaren ook de professionals uit een tandem weerstand van hun collega's naar het werk van de ervaringsdeskundigen. De respondenten van de organisaties en gemeenten zien het project Sterk uit Armoede als een investering die maatschappelijk veel kan opleveren. Zij zien dit project als een kans om preventief te werken. Wat bij alle respondenten, behalve de cliënten, naar voren is gekomen is dat het takenpakket en de rol van de ervaringsdeskundigen nog onduidelijk is. Daarnaast wordt het project door alle respondenten als positief ervaren, men merkt dat de aanpak van het project werkt en mensen in de armoede beter bereikt worden.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding	6
1.1 De context.....	6
1.2 Situatieanalyse	7
1.3 Doelstelling	8
1.4 Onderzoeksvraag	8
1.5 Vooruitblik op de onderdelen van het rapport	8
2. Armoede en sociale uitsluiting; hoe pakken we dit aan?	9
2.1 Generatiearmoede en sociale uitsluiting	9
Armoede in Nederland.....	9
Definities van generatiearmoede en sociale uitsluiting	9
Gevolgen van generatiearmoede en sociale uitsluiting.....	9
Gevolgen op microniveau.....	10
Gevolgen op mesoniveau.....	11
Gevolgen op macroniveau.....	11
2.2 De aanpak die Sterk uit Armoede hanteert	12
De aanpak van De Link	12
Opleiding.....	12
Het werken met ervaringsdeskundigen in een tandem	13
2.4 Conclusie literatuuronderzoek	13
3. Methode van onderzoek	15
3.1 Typering van het onderzoek	15
3.2 Respondenten	15
Cliënten.....	15
Ervaringsdeskundigen	15
Professionals	16
De organisatie.....	16
3.3 Onderzoeksinstrument	16
Cliënten.....	16
Ervaringsdeskundige	17
Professional	17
De organisatie.....	17
3.4 Procedure gegevensverzameling	17
3.5 Analyseplan	18
4. Resultaten.....	19
4.1 Opleiding.....	19

Ervaringsdeskundigen	19
4.2 Rol van de ervaringsdeskundige	19
Cliënten.....	19
Ervaringsdeskundigen	20
Professionals	20
Organisaties.....	21
4.4 Samenwerking tandem	21
Cliënten.....	21
Ervaringsdeskundigen	21
Professionals	22
Organisaties.....	22
4.5 Positie in het werkveld	22
Ervaringsdeskundigen	22
Professionals	23
Organisaties.....	23
4.6 Financiële aspecten.....	24
Ervaringsdeskundigen	24
Organisaties.....	24
4.7 Maatschappelijke opbrengsten.....	25
Cliënten.....	25
Ervaringsdeskundigen	25
Professionals	25
Organisaties.....	25
5. Conclusie, discussie en aanbevelingen	27
5.1 Conclusie	27
Cliënt.....	27
Ervaringsdeskundige	27
Professional	28
Organisatie	28
5.2 Discussie	29
Doelstelling	29
Kritische beschouwing op de onderzoeksmethode	29
Koppeling tussen de praktijk en de literatuur	30
5.3 Aanbevelingen	31
Literatuurlijst	35
Bijlage: Het onderzoeksinstrument.....	37

1. Inleiding

In het laatste jaar van de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening aan de Hanzehogeschool Groningen voeren de studenten in duo's een afstudeeronderzoek uit. Door middel van dit onderzoek laten de studenten zien dat zij betrokken, onderzoekende, ondernemende en kritische sociaal werk professionals zijn. Door dit onderzoek dragen de studenten bij aan de kennisontwikkeling binnen het sociale domein (Landman-Peters & Kuik, 2016).

Dit rapport bevat het afstudeeronderzoek dat in opdracht van Stichting Mens en Maatschappij is uitgevoerd. Het betreft een inventariserend onderzoek naar de ervaringen met het project Sterk uit Armoede. Het project vindt plaats in de regio Oost-Groningen. Hierbij gaat het voornamelijk over de gemeenten Pekela, Stadskanaal, Veendam en Vlagtwedde.

De paragrafen die in dit hoofdstuk worden behandeld zijn:

- 1.1 De context
- 1.2 Situatietanalyse
- 1.3 Doelstelling
- 1.4 Vraagstelling
- 1.5 Vooruitblik op de onderdelen van het rapport

1.1 De context

Op meerdere plaatsen in Nederland komt generatiearmoede voor. Generatiearmoede is een begrip dat de structurele en langdurige armoede omschrijft, waar families zich generatie op generatie in verkeren (Eefting, 2013). De mensen die in armoede leven voelen vaak een kloof tussen henzelf en de rest van de samenleving. Ze kunnen niet altijd participeren in de samenleving en voelen zich er daardoor niet bij horen. Dit wordt sociale uitsluiting genoemd (Demyttenaere, 2004).

De Link is een expertisecentrum in Vlaanderen (België) dat zich bezighoudt met armoede. In het expertisecentrum werken verschillende deskundigen die hun kennis delen en inzetten voor het bestrijden van armoede. De Link heeft in 1999 een aanpak ontwikkeld om de armoede in België te doorbreken. Hierbij worden mensen, die in armoede leven, opgeleid en ingezet als ervaringsdeskundige om in een tandem te werken met een professional. Zoals het fietsen op een tandem gaat, zo is het werken in een tandem ook bedoeld. De ervaringsdeskundigen en professionals werken samen aan hetzelfde doel. Met de inzet van ervaringsdeskundigen in welzijnsorganisaties en gemeenten wordt getracht een brug te slaan tussen mensen in de armoede en de professionals, omdat zij dichterbij de doelgroep staan (Vlaams expertisecentrum, z.d.). De Link heeft in 2013 een subsidie gekregen van het Europees Sociaal Fonds om de opleiding Generatiearmoede en Sociale uitsluiting naar Nederland te brengen (Internationaal expertisecentrum, z.d.). De Link heeft de methodiek overgedragen en de training gegeven aan een selecte groep ervaringsdeskundigen uit het hele land, waarvan drie ervaringsdeskundigen uit Oost-Groningen. De training vond plaats in Utrecht. Initiatiefgroepen uit Oost-Groningen, Amsterdam, Utrecht en Eindhoven zijn deze aanpak aan het opstarten in hun eigen regio. In Oost-Groningen heet het project Sterk uit Armoede en is in december 2014 gestart met het aanbieden van de opleiding Ervaringsdeskundige Generatiearmoede en Sociale uitsluiting in Veendam. Inmiddels zijn de drie opgeleide ervaringsdeskundigen, die de training van De Link in Utrecht gevolgd hebben, aan het werk in Oost-Groningen. In december 2016 studeren de eerste ervaringsdeskundigen af die in Veendam zijn opgeleid (Bergh & Brinke, 2015).

De initiatiefgroep die het project Sterk uit Armoede in Oost-Groningen heeft opgezet bestaat uit Stichting Mens en Maatschappij in samenwerking met verschillende gemeenten in Oost-Groningen. Stichting Mens en Maatschappij heeft als doel een bijdrage te leveren aan de

kwaliteit van de samenleving, waarbij de focus ligt op het welzijn, welbevinden en de participatie van de kwetsbare burgers (Stichting Mens en Maatschappij, z.d.). Kwetsbare burgers zijn mensen waarbij het niet vanzelfsprekend is dat zij kunnen participeren in de samenleving (Kok, Pattiapon, Winsemius, & Yperen, 2010).

De visie van het project Sterk uit Armoede is dat mensen, die in armoede leven, zelf verkennen hoe ze een nieuw perspectief kunnen creëren om hun situatie te verbeteren. Belangrijk is dat mensen op eigen kracht uit de armoede komen en een leven zonder stigma's kunnen leiden. Hierdoor hebben ook hun kinderen meer kansen. Door de inzet van ervaringsdeskundigen wordt er een brug geslagen tussen professionals en mensen die in armoede leven. De ervaringsdeskundige wordt opgeleid om in een tandem met een professional te kunnen werken, zodat hij/zij de professional kan ondersteunen, kan aanvullen waar nodig en de cliënt in generatiearmoede beter kan bereiken (Bergh & Brinke, 2015). Het project Sterk uit Armoede richt zich op mensen uit de (langdurige) generatiearmoede.

1.2 Situatieanalyse

Net als in meerdere delen van Nederland heeft ook Oost-Groningen te maken met generatiearmoede. In Oost-Groningen, met name in de gemeenten Pekela, Stadskanaal, Veendam en Vlagtwedde, is er sprake van aanzienlijke, structurele werkgelegenheidsproblematiek en ook de arbeidsparticipatie is laag. Er wordt gesteld dat Oost-Groningen te kampen heeft met een sociaaleconomische achterstand ten opzichte van andere delen van Nederland. Oost-Groningen heeft een broze economische structuur en de bevolking is over het algemeen lager opgeleid dan de rest van Nederland (Eefting, 2013).

In december 2014 is het project Sterk uit Armoede gestart in Oost-Groningen. Daarmee is de eerste klas van de volwassenen opleiding 'Ervaringsdeskundige in Generatiearmoede en Sociale uitsluiting', op het Noorderpoort in Veendam begonnen. De opleiding duurt twee jaar en dit betekent dat deze studenten in december 2016 hun certificaat hebben ontvangen. Zeven van de negen studenten hebben tijdens de opleiding al een betaalde baan of werkervaringsplek gekregen voor na de opleiding. De opleiding Ervaringsdeskundige in Generatiearmoede en Sociale uitsluiting wordt uitgebreid naar twee klassen, die zijn gestart in februari 2017. De initiatiefgroepen in Amsterdam, Eindhoven en Utrecht, die ook deel uitmaken van het landelijke project, starten ook met de opleiding. Oost-Groningen is wat dat betreft een voorloper op de andere initiatiefgroepen in Nederland (Bergh & Brinke, 2015). In dit onderzoek komt naar voren wat de ervaringen zijn van alle betrokken partijen met betrekking tot de inzet van ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting.

Het project Sterk uit Armoede is een relatief nieuw project, dat veel aandacht krijgt van de gemeenten in de provincie Groningen, omdat het aansluit bij het armoede pact. Het armoede pact houdt in dat gemeenten samenwerken met organisaties om armoede in de regio te bestrijden. Het project vraagt wel om een investering van de betreffende gemeente, omdat de opleiding van de ervaringsdeskundigen door de gemeente moet worden gefinancierd. Er zijn nog geen resultaten bekend van het project, daarom is het belangrijk om in kaart te brengen wat de ervaringen zijn met dit project. Als gemeenten moeten investeren in een project, waarvan nog niet bekend is of dit werkt of niet, is dit een risico. Door de ervaringen in kaart te brengen wordt dit risico verkleind. Een kwantitatief onderzoek is niet mogelijk omdat het project daarvoor nog te kleinschalig is. Het is belangrijk om te weten hoe alle betrokken partijen de aanpak ervaren, zodat er een compleet beeld is van de situatie en er geen vertekend beeld ontstaat. Door dit onderzoek zullen er aanbevelingen worden gedaan voor Stichting Mens en Maatschappij, zodat zij het project kunnen aanscherpen waar nodig.

Stichting Mens en Maatschappij heeft aangegeven het project aan te scherpen op basis van de aanbevelingen vanuit het onderzoek. Onder microniveau behoren in dit onderzoek de cliënten. Wanneer het onderzoek leidt tot aanscherping van de aanpak van het project, heeft dit invloed op de begeleiding van de cliënten. Onder mesoniveau behoren in dit onderzoek

de welzijnsorganisaties en de professionals. De ervaringsdeskundigen werken naast de professional en zijn ervoor om de brug te slaan tussen de cliënt en de professional. Dus in feite is de ervaringsdeskundige er om voor verbinding te zorgen tussen micro- en mesoniveau. De ervaringsdeskundigen hebben er baat bij dat de aanpak aangescherpt wordt, omdat het onderzoek wellicht bijdraagt aan een goede samenwerking tussen de professional en de ervaringsdeskundigen. De professionals en de welzijnsorganisaties hebben er baat bij dat de aanpak aangescherpt wordt, want op deze manier kunnen zij makkelijker in contact komen met de cliënt en meer cliënten bereiken. Hierdoor kunnen ze uiteindelijk meer mensen ondersteunen die in generatiearmoede leven. De resultaten van dit onderzoek dragen bij aan de aanscherping van het project Sterk uit Armoede. Het project Sterk uit Armoede blijft op deze manier in ontwikkeling, waarmee zo veel mogelijk mensen in de samenleving bereikt kunnen worden. Hiermee heeft dit onderzoek ook invloed op macroniveau.

1.3 Doelstelling

Zoals in de situatieanalyse staat beschreven, is Oost-Groningen een voorloper op de andere initiatiefgroepen in de rest van Nederland. Stichting Mens en Maatschappij wil graag een bijdrage leveren aan zowel het project Sterk uit Armoede, als aan de rest van Nederland. Daarom is opdracht gegeven om onderzoek te doen in de vorm van een inventariserend onderzoek. Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van de ervaringen van alle betrokken partijen, met betrekking tot de inzet van ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting. Hiermee kan het project Sterk uit Armoede worden aangescherpt. Landelijk kunnen de initiatiefgroepen de ervaringen uit Oost-Groningen gebruiken voor het inrichten van hun eigen regionale project. De resultaten van het onderzoek en de eventuele aanbevelingen worden gepresenteerd aan de opdrachtgever Stichting Mens en Maatschappij.

1.4 Onderzoeksvraag

Om de doelstelling te behalen is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *'Hoe ervaren opgeleide ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting het werken in een tandem met een professional en hoe wordt deze aanpak ervaren door de cliënt, de professional en de organisatie?'*

Als voorbereiding op het praktijkonderzoek is een literatuuronderzoek uitgevoerd. In het literatuuronderzoek zijn de volgende literatuurvragen behandeld:

- Wat is generatiearmoede en wat zijn daar de gevolgen van?
- Wat is sociale uitsluiting en wat zijn daar de gevolgen van?
- Wat houdt de opleiding Ervaringsdeskundige Generatiearmoede en Sociale uitsluiting in?
- Waaruit bestaat het werken in een tandem?
- Wat zijn de resultaten van de aanpak in het buitenland (De Link België)?

1.5 Vooruitblik op de onderdelen van het rapport

Met het woord 'cliënt' of 'klant' wordt in dit onderzoek verwezen naar de mensen die in (generatie)armoede leven en worden bereikt door het project Sterk uit Armoede met de inzet van ervaringsdeskundigen. Daarnaast wordt in dit rapport ook wel de het woord 'burger' gebruikt, dat wijst op de mensen in de Nederlandse samenleving. In hoofdstuk 2 is het literatuuronderzoek uitgevoerd, waar de literatuurvragen beantwoord zijn. Vervolgens wordt er in hoofdstuk drie de methode van het praktijkonderzoek uitgebreid beschreven. In hoofdstuk vier staan de resultaten van het praktijkonderzoek uitgewerkt. Tot slot wordt er in hoofdstuk vijf een conclusie gegeven en aan de hand van de conclusie wordt er antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Ook is in hoofdstuk vijf het onderdeel discussie en aanbevelingen opgenomen.

2. Armoede en sociale uitsluiting; hoe pakken we dit aan?

Om onderzoek te kunnen doen naar de ervaringen van de verschillende niveaus met betrekking tot het werken met ervaringsdeskundigen, moest er eerst meer duidelijkheid worden verschaft over de begrippen generatiearmoede en sociale uitsluiting. Daarnaast moest er duidelijkheid komen over de aanpak van De Link die vanuit België is overgebracht en die het project Sterk uit Armoede hanteert. Er wordt gekeken naar de armoede in België, in verhouding tot Nederland en de resultaten van De Link.

De paragrafen die in dit hoofdstuk worden behandeld zijn:

- 2.1 Generatiearmoede en sociale uitsluiting
- 2.2 De aanpak die Sterk uit Armoede hanteert
- 2.3 Armoedebestrijding in België
- 2.4 Conclusie literatuuronderzoek

2.1 Generatiearmoede en sociale uitsluiting

De definitie van het begrip armoede staat beschreven als het gebrek aan geld om te voorzien in het eigen levensonderhoud (Centraal Bureau voor de Statistiek, z.d.). Deze definitie is voor veel mensen over de hele wereld een dagelijkse werkelijkheid en heeft grootse gevolgen voor de kwaliteit van het leven.

Armoede in Nederland

Of iemand arm is hangt af van de samenleving waar de persoon in leeft. De samenleving geeft een levensstandaard voor wat als minimaal noodzakelijk wordt gezien. Armoede zoals deze zich voordoet in de huidige samenleving van Nederland is niet te vergelijken met die van vroeger of met andere (derdewereld)landen. In 2014 moest 1 op de 10 huishoudens rondkomen van een inkomen onder de lage-inkomensgrens, dit komt neer op 734.000 huishoudens. Voor een gezin van twee volwassenen met twee kinderen kwam dit uit op €1.920 euro (Sociaal Cultureel Planbureau & Centraal Bureau voor de Statistiek, 2014).

Annemarie Koop van het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) noemt dat het van belang is om voldoende geld te hebben om rond te komen en al de strikt noodzakelijke uitgaven te kunnen doen. De strikt noodzakelijke uitgaven zijn onder andere een dak boven het hoofd, eten en drinken. Daarnaast is sociale participatie een goede indicator van armoede. Sociale participatie betekent dat er meegedaan kan worden met de rest van de samenleving. Bijvoorbeeld dat men kan sporten en een televisie of computer heeft. Iemand met weinig geld die mee kan doen, hoeft zich niet arm te voelen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2015).

Definities van generatiearmoede en sociale uitsluiting

Generatiearmoede is een vicieuze cirkel waarbij armoede generatie op generatie wordt doorgegeven en men er niet in slaagt hier zelf uit te komen (VN-Arena, 2009). Door verschillende oorzaken kan een persoon geïsoleerd raken van de maatschappij. Wanneer dit gebeurt, wordt er gesproken van sociale uitsluiting (Hoff & Vrooman, 2011). Sociale uitsluiting is een gevolg van (generatie)armoede. In de alinea hieronder worden de andere gevolgen van generatiearmoede beschreven. Daarnaast worden de gevolgen van sociale uitsluiting beschreven.

Gevolgen van generatiearmoede en sociale uitsluiting

Voorbeelden van veelvoorkomende gevolgen van (generatie)armoede zijn vroegtijdige schoolverlating, gezondheidsproblemen (lichamelijk en psychisch), minder kansen op de arbeidsmarkt, minder participatie in de samenleving, gebrek aan opvoedkennis en vaardigheden, grotere kans op criminaliteit en sociale uitsluiting. In de alinea's hieronder zijn de gevolgen van generatiearmoede en sociale uitsluiting uitgewerkt en onderverdeeld onder de titels micro-, meso- en macroniveau. Met microniveau wordt in onderstaande alinea de

cliënt bedoeld, met mesoniveau wordt de professional en de organisatie bedoeld en met macroniveau wordt ingegaan op de gevolgen voor de samenleving.

Gevolgen op microniveau

Er is een verschil tussen directe effecten en indirecte effecten als het gaat over de gevolgen van armoede. Een direct effect is dat er geen geld is voor gezonde voeding. Het gevolg daarvan is een grotere kans op fysieke aandoeningen zoals diabetes, dit is het indirecte effect. De indirecte effecten hebben betrekking op het psychosociaal welbevinden van de mens. De directe effecten zijn met middelen op te lossen, de indirecte effecten niet (Chessa, Hoek, & Snel, 2001).

Armoede veroorzaakt spanningen die kunnen aanzetten tot ongezonde gewoonten, zoals roken en overmatig alcoholgebruik. Het roken en overmatig alcoholgebruik heeft weer effect op de lichamelijke gezondheid. Door spanningen ontstaan sneller conflicten binnen het gezin, waardoor de kinderen en jongeren moeite kunnen hebben op school. Voor kinderen en jongeren betekent dit dat ze schoolachterstand kunnen oplopen of zelfs niet meer naar school gaan. Door de spanningen hebben ouders vaak minder aandacht en energie voor een consistente en kundige opvoeding. Dit alles kan impulsief en competitief gedrag bij kinderen teweegbrengen, waardoor de kans op regelovertreding wordt vergroot (Engbergsen, Vrooman, & Snel, 1998).

Mensen die in armoede leven kunnen een kloof voelen tussen hen en de niet-armen. Volgens Demyttenaere (2004) zijn er vijf kloven tussen arm en niet arm, deze worden ook wel 'missing links' genoemd. De volgende kloven worden beschreven: de gevoelskloof, kenniskloof, vaardigheidskloof, positievenkrachtenkloof en structurele kloof.

De gevoelskloof lijkt het meest aanwezig te zijn. Mensen die in armoede leven krijgen het gevoel van de samenleving dat ze zelf schuldig zijn aan hun situatie. Daarnaast krijgen ze enorme drang om aansluiting te zoeken met de rest van de samenleving. Het gevolg hiervan is dat de mensen in armoede over gaan nemen wat ze van de middenklasser kennen, zoals een luxe telefoon of een grote televisie. Dit komt doordat ze de leefwereld van de middenklasser alleen aan de buitenkant kennen. Daarnaast hebben mensen in armoede weinig kennis van de maatschappij en haar instellingen door een beperkte schoolcarrière en een beperkt sociaal netwerk. Naast de gevoelskloof is er dus ook sprake van een kenniskloof. Het bijkomende probleem bij de kenniskloof is dat beide partijen niet van elkaar weten dat dit gebrek aan kennis aanwezig is, dit veroorzaakt misverstanden. Mede door de kenniskloof worden er minder vaardigheden aan de kinderen geleerd, waardoor er een vaardigheidskloof ontstaat. De vaardigheidskloof is een gebrek aan vaardigheden die door de samenleving noodzakelijk worden geacht. De vaardigheden uit zich zowel op praktisch, emotioneel als pedagogisch vlak. Hierdoor ontstaat een verstoring bij het aanleren en ontwikkelen van vaardigheden bij de kinderen (Demyttenaere, 2004; Spiesschaert, 2005).

De positievenkrachtenkloof gaat over de ongeziene krachten van arme burgers. Opmerkelijk is dat ze een enorme draagkracht en motivatie hebben om hun eigen leefsituatie, maar vooral die van hun kinderen te verbeteren. De samenleving individualiseert steeds meer, maar bij arme burgers zien we een grotere solidariteit naar familie en vrienden. Ze willen graag helpen, ook al zitten ze zelf in de problemen. Daarnaast hebben mensen in armoede nog heel wat uiteenlopende krachten ontwikkeld waarmee ze kunnen overleven in onmogelijke omstandigheden. In de samenleving wordt vaak gefocust op de problemen en tekorten van de mensen in armoede en wordt er niet gekeken naar de krachten die ze hebben. Dit zorgt voor een kloof tussen arme en niet-arme burgers. De vijfde kloof heeft betrekking op alle voorgenoemde kloven, welke invloed hebben op de participatie in de samenleving van de mensen in armoede. Dit is de structurele kloof. In het contact met mensen in armoede worden de problemen bekeken vanuit het perspectief van de niet-armen. Vanuit dit perspectief worden er oplossingen aangereikt die een verkeerde invulling

kunnen geven aan de leefsituatie van arme burgers. Deze oplossingen kunnen onmogelijk toepasbaar of zelfs kwetsend zijn voor mensen in armoede. Dit kan zorgen voor wantrouwen in de samenleving (Demyttenaere, 2004; Spiesschaert, 2005). Door de wisselwerking tussen arme en niet-arme burgers ontstaan de kloven. Aan beide kanten van de kloven zijn er elementen die de missing link tot stand brengen en houden. Er is wederzijds gebrek aan kennis, wederzijds onbegrip en wederzijds afhaken (Burskens, 2009).

Gevolgen op mesoniveau

Door de verschillende kloven en de andere gevolgen van armoede komen de burgers in (generatie)armoede regelmatig in contact met hulp- en dienstverlening. Door de misverstanden en het onbegrip tussen beide partijen ontstaan er veel negatieve ervaringen met de 'vertegenwoordigers van de maatschappij', waardoor er wantrouwen en argwaan ontstaan tegenover hulp- en dienstverlening. In de hulpverlening speelt er vaak een element van macht mee, omdat de hulpverlener wordt gezien als iemand die veroordeelt, controleert en kan bestraffen. Hierdoor laten mensen in armoede hulp- en dienstverlening minder vaak toe en kan de hulpverleningsrelatie worden geschaad (De Link, 2012; Spiesschaert, 2005).

De professionals kunnen mensen in armoede praktisch helpen met bijvoorbeeld schulden, maar als er geen aandacht is voor de emotionele schade is er geen sprake van structurele verandering waardoor de armoede blijft aanhouden. Het taalgebruik van de professional is vaak een stapje te hoog. Door schaamte wordt dit niet uitgesproken en treedt er bij beide partijen onbegrip op. Het taalgebruik van de professional is vanuit een ander perspectief dan de persoon in armoede, zoals beschreven bij de structurele kloof. Ook realiseren de professionals zich niet altijd dat wat voor hen een klein verzoek is, ervoor kan zorgen dat de cliënt overvraagd wordt. Doordat mensen in armoede zich niet begrepen voelen, is het mogelijk dat ze sneller de boot afhouden en minder goed te bereiken zijn door de professional (Onstenk, 2016).

Gevolgen op macroniveau

Door generatiearmoede en sociale uitsluiting ontstaan er ook gevolgen voor de samenleving, hieronder zijn een aantal financiële gevolgen voor de samenleving uitgewerkt. In het onderzoek van Stichting Leergeld (Dijk, 2008) wordt vermeld dat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen een grotere kans hebben op vroegtijdig schoolverlaten. Onder het onderwerp microniveau in deze paragraaf is beschreven dat dit voortkomt uit de spanningen die binnen de gezinnen ontstaan als gevolg van de armoede. Deze spanningen hebben niet alleen direct gevolg op de gezinnen, maar ook indirect op de samenleving. Onderwijsinstellingen en gemeenten nemen preventiemaatregelen om schooluitval tegen te gaan. Met elke schooluitvaller hangt een keten van activiteiten samen, die volgens Taskforce Jeugdwerkloosheid €43 miljoen euro per jaar kosten. Jongeren zonder startkwalificatie hebben twee keer zo grote kans op werkloosheid dan jongeren met een startkwalificatie. Een werkloze jongere zonder startkwalificatie kost de samenleving €2.561 euro (Dijk, 2008). Jaarlijks zijn er veel kosten voor bijstandsuitkeringen aan jongeren en volwassenen, als gevolg van werkloosheid. Vaak zijn de mensen die in de bijstand zitten slachtoffer van armoede en sociale uitsluiting. Hoofdeconoom Van Mulligen (2016) stelt in een interview dat er veel laagopgeleiden (mbo-niveau 1 en lager) en mensen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn vaak in de bijstand zitten. Het hebben van een baan is volgens Van Mulligen essentieel en in feite de beste remedie tegen armoede. In Nederland zijn er weinig mensen die betaald werk hebben en in armoede leven (ANP/NU.nl, 2016). Daartegenover stellen Hoff en Wildeboer Schut, twee onderzoekers van het Sociaal en Cultureel Planbureau, dat hoe langer mensen in armoede leven, hoe moeilijker het wordt om uit de situatie te komen. Volgens hen valt het te betwijfelen of langdurige armoede de komende jaren echt terug valt te dringen. Zij stellen dat het hebben van werk geen garantie is om uit de armoede te komen (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2016). Onderzoeker Omlo (2016) stelt dat het investeren in opleidingen en arbeid belangrijk is. Hij zegt dat 40% van de mensen uit de armoede komt door het vinden van een baan (Movisie, 2016).

2.2 De aanpak die Sterk uit Armoede hanteert

Zoals in paragraaf 1.1 wordt beschreven, heeft expertisecentrum De Link in 2013 een subsidie gekregen van het Europees Sociaal Fonds om de opleiding Generatiearmoede en Sociale uitsluiting naar Nederland te brengen. De aanpak die het project Sterk uit Armoede hanteert is gebaseerd op de aanpak van De Link. Er wordt ingegaan op de aanpak van De Link, omdat dit de oorsprong is van de aanpak in Nederland. Daarnaast wordt de betreffende aanpak al langer gehanteerd in België dan in Nederland en dit maakt dat de aanpak specifiek wordt beschreven bij De Link.

De aanpak van De Link

De Link heeft een aanpak ontwikkeld waarin mensen in generatiearmoede worden opgeleid tot ervaringsdeskundigen. Deze ervaringsdeskundigen gaan in een tandem samenwerken met een professional, om zo de mensen in armoede beter te bereiken. Ze slaan een brug tussen de cliënt in de (generatie)armoede en de professional. Daarnaast ziet De Link dat de studenten die de opleiding tot ervaringsdeskundige volgen, hun kennis en inzichten doorgeven aan hun kinderen en netwerk. Op deze manier worden er minstens twee generaties bereikt (De Link, z.d.).

De minimumuitkeringen die in Nederland worden verstrekt liggen over het algemeen boven de armoedegrens. Het gevolg hiervan is dat dit gepaard gaat met een minder grote motivatie om te werken, omdat het financieel niet altijd meer oplevert. De financiële kloof tussen minima en de beroepsbevolking is in Nederland kleiner dan in België (Rie, 2008). Uit dit stuk kan geïnterpreteerd worden dat mensen in België meer behoefte hebben om aan het werk te gaan dan in Nederland. Dit betekent voor het project Sterk uit Armoede dat resultaten van De Link betreffende de participatie niet direct succes garanderen voor de participatie in Nederland.

Er wordt in het evaluatierapport van De Link (2013) beschreven dat de professionals het vertalen van de ervaringsdeskundige als meerwaarde zien. De ervaringsdeskundigen hebben invloed op het beleid van de organisatie en het werk van de medewerkers. Een belangrijke succesfactor in deze projecten is dat organisaties en medewerkers zelf tot de conclusie komen dat de manier van werken aangepast moet worden. Dit vraagt echter tijd en ruimte om dit op te starten en ook vol te houden. Daarnaast wordt er in het evaluatierapport van De Link (2013) geconcludeerd dat 66% van de afgestudeerde ervaringsdeskundigen aan het werk is. Aangezien nu zo'n tweederde van de afgestudeerden werkt als ervaringsdeskundige, suggereert dit dat organisaties vertrouwen hebben in het werk dat de ervaringsdeskundigen kunnen leveren. Dit zegt mogelijk wat over de potentie van het project. Het is echter onbekend wat de omstandigheden zijn geweest waarin deze ervaringsdeskundigen zijn aangenomen bij de betreffende organisaties. Er kunnen dus geen conclusies getrokken worden betreffende effectiviteit van de inzet van ervaringsdeskundigen (De Link, 2013).

Opleiding

De opleiding tot Ervaringsdeskundige Generatiearmoede en Sociale uitsluiting is bedoeld voor mensen die in de generatiearmoede leven en sociale uitsluiting hebben ervaren of dit nog steeds ervaren. De opleiding tot ervaringsdeskundige wordt niet alleen nodig geacht voor het aanleren van deskundigheid. Door een leven in de generatiearmoede hebben de studenten veel negatieve en kwetsende ervaringen opgedaan ten gevolge van de sociale uitsluiting. De opleiding is belangrijk om de studenten te wapenen voor eventuele negatieve ervaringen door een te groot verantwoordelijkheidsgevoel ten opzichte van cliënten, organisaties of professionals en eventuele negatieve reacties (Burssens, 2009). De studenten leren hun eigen ervaringen en die van anderen in te zetten door het schrijven van hun autobiografie en deze met elkaar te delen. Tijdens de opleiding wordt de ervaringsdeskundige opgeleid om te kunnen samenwerken met een professional. Ook leren de studenten communicatievaardigheden, kennis van psychologische aspecten en kennis

van de samenleving. Naast de theorie gaan de studenten stagelopen in een welzijnsorganisatie. In deze stage staan ze naast de professional en kunnen ze hun aangeleerde vaardigheden in de praktijk brengen (De Link , z.d.).

De opleiding vindt plaats aan de Noorderpoort in Veendam. De opleiding is nog niet geaccrediteerd als Mbo-opleiding, omdat het nog niet aan alle eisen voldoet. Het is de bedoeling dat de opleiding Ervaringsdeskundige Generatiearmoede en Sociale uitsluiting wordt geaccrediteerd als een Mbo-opleiding op niveau twee of niveau drie. Dit is belangrijk zodat er bijvoorbeeld erkende diploma's uitgereikt kunnen worden aan de ervaringsdeskundigen. Zo wordt de kans op een betaalde baan groter (Bergh & Brinke, 2015; Dienst Uitvoering Onderwijs, 2016). Wel wordt de opleiding als zwaar ervaren. Zo geven ervaringsdeskundigen aan dat oprakelen van persoonlijke levensverhalen tijdens het behandelen van de autobiografie tijdens de opleiding erg zwaar kan zijn (Bergh & Brinke, 2015). Dit kan voor studenten een reden zijn om te stoppen met de opleiding. Ook wanneer de ervaringsdeskundige aan het werk is, worden ze continu geconfronteerd met hun eigen ervaringen uit de generatiearmoede (Karbouniaris, 2015).

Het werken met ervaringsdeskundigen in een tandem

Zoals beschreven in paragraaf 1.1 werken de ervaringsdeskundigen in een duo samen met de professional. Een belangrijke taak van de ervaringsdeskundigen is het verduidelijken van communicatie tussen de professional en cliënt zodat er meer wederzijds begrip ontstaat. Daarnaast geven de ervaringsdeskundigen de mensen in armoede erkenning via een gedeelde beleving. Ze kunnen intuïtief aanvoelen wat er speelt bij de cliënt vanuit hun eigen ervaring. Om een brug te kunnen slaan wordt er van de ervaringsdeskundigen vereist dat zij in staat zijn om een meerzijdig partijdige houding aan te nemen ten aanzien van alle betrokkenen (De Link, z.d.; Sluijs & Flamant, 2006).

Onstenk (2016) stelt dat professionals de argwaan van cliënten onvoldoende begrijpen. Om deze redenen kan de ervaringsdeskundige een verbinding maken tussen de professional en de cliënt. De ervaringsdeskundige staat door zijn/haar ervaring dichterbij de cliënt, waardoor zij zich erkend en meer mens voelen (Onstenk, 2016). Een kritische blik vanuit Weerman (2009) beschrijft dat (aankomende) professionals niet moeten worden onderschat. Er wordt in de literatuur veelal gesteld dat de ervaringsdeskundige cliënten beter begrijpt en bereikt, alsof ervaringen met hulpverlening en herstelverhalen voorbehouden zijn aan niet-professionals (Weerman, 2009).

De kritische noot van Weerman (2009) is geschreven over ervaringsdeskundigen in de geestelijk gezondheidszorg (GGZ). Bij het project Sterk uit Armoede gaat het om een andere doelgroep. Door het proces van generatiearmoede en sociale uitsluiting en de daarbij behorende kloven, wordt de kans kleiner dat de professional persoonlijke ervaring heeft met generatiearmoede en sociale uitsluiting. De mensen in generatiearmoede krijgen minder kansen om een opleiding te volgen, door de vicieuze cirkel. Daarnaast maakt sociale uitsluiting dat het netwerk van cliënten veelal bestaat uit mensen die in dezelfde situatie zitten (De Link , z.d.). De professional kan op veel gebieden zijn persoonlijke ervaring betrekken in zijn werk, maar als er gekeken wordt naar het project Sterk uit Armoede is deze kans klein. Ervaringsdeskundigen kunnen van toegevoegde waarde zijn. Zij kunnen professionals de andere kant van de medaille laten zien en hen hiermee inspireren (Riemsdijk, 2015).

2.4 Conclusie literatuuronderzoek

In de literatuur komen de kloven van sociale uitsluiting sterk naar voren. Deze informatie komt uit België, dus is het voor dit onderzoek interessant om te verifiëren of dit ook bij de respondenten op deze manier wordt ervaren. Om rekening te houden met de bevindingen vanuit de literatuur is het belangrijk om tijdens de interviews met de cliënten bedacht te zijn

op de kenniskloof. Met name de verschillen in taalgebruik van de interviewers en cliënten zou een obstakel kunnen vormen.

Uit de literatuur blijkt dat professionals er verschillende meningen op na houden als het gaat over de inzet van ervaringsdeskundigen. In het onderzoek moet er daarom rekening gehouden worden met eventuele weerstand vanuit professionals die niet samenwerken met een ervaringsdeskundige. Om een volledig beeld te krijgen vanuit de professionals is het daarom belangrijk om ook professionals te interviewen die geen ervaring hebben in het samenwerken met een ervaringsdeskundige.

3. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk is de methode van het praktijkgericht onderzoek uitgewerkt.

De paragrafen die in dit hoofdstuk worden behandeld zijn:

- 3.1 Typering onderzoek
- 3.2 Respondenten
- 3.3 Onderzoeksinstrument
- 3.4 Procedure gegevensverzameling
- 3.5 Analyseplan

3.1 Typering van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de ervaringen van verschillende partijen ten aanzien van het werken als, of het werken met ervaringsdeskundigen. Doordat het om de ervaringen van de betrokken partijen gaat, is het onderzoek te typeren als een kwalitatief onderzoek. Het onderzoek wordt gedaan middels interviews waarin het draait om het verhaal van de geïnterviewde. Daarnaast wordt dit onderzoek getypeerd als een inventariserend onderzoek. De ervaringen van cliënten, ervaringsdeskundigen, professionals en respondenten van organisaties zijn besproken tijdens de interviews. Er zijn als het ware foto's gemaakt van de huidige situatie omtrent het project Sterk uit Armoede vanuit het perspectief van alle betrokken partijen (Migchelbrink, 2012).

3.2 Respondenten

In dit onderzoek zijn de respondenten onderverdeeld in vier verschillende groepen, namelijk de cliënt, de ervaringsdeskundige, de professional en de organisatie. Deze verdeling komt tevens terug in de onderzoeksvraag: *'Hoe ervaren opgeleide ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting het werken in een tandem met een professional en hoe wordt deze aanpak ervaren door de cliënt, de professional en de organisatie?'.* De respondenten zijn niet geselecteerd op bijvoorbeeld geslacht of leeftijd, maar wel op de functie van hun betrokkenheid met betrekking tot het project Sterk uit Armoede. Het gaat om de ervaring, ongeacht de persoonlijke situatie. De privacy van de respondenten worden in acht genomen. Zo worden er geen namen van de respondenten gebruikt wanneer dit niet gewenst is. Tijdens het onderzoek is gestreefd naar het bereiken van zestien respondenten, namelijk vier respondenten per respondentengroep. Er is voor een gelijk aantal respondenten per groep gekozen zodat de groepen in gelijke mate vertegenwoordigd zouden kunnen worden. In de alinea's hieronder worden de groepen respondenten verder beschreven.

Cliënten

Voor het onderzoek is gezocht naar vier cliënten die bereid waren om geïnterviewd te worden. De onderzoekers hebben geprobeerd via de groep ervaringsdeskundigen in contact te komen met cliënten die zij hebben begeleid of nog steeds begeleiden. Er is rekening gehouden met de mogelijkheid dat deze groep respondenten moeilijk te bereiken is door de eventuele schaamte, die armoede met zich meebrengt (zie paragraaf 2.1) en de privacy van de cliënten. Om rekening te houden met de betrouwbaarheid van het onderzoek, is het doel gesteld om, wanneer vier niet lukt, tenminste twee interviews af te nemen bij cliënten. De ervaring van de cliënt is belangrijk voor het onderzoek omdat de aanpak van het project Sterk uit Armoede uiteindelijk draait om de cliënt. Deze respondenten willen anoniem blijven.

Ervaringsdeskundigen

De groep ervaringsdeskundigen bestaat uit twee werkende (opgeleide) ervaringsdeskundigen. Deze twee ervaringsdeskundigen zijn opgeleid in Utrecht door de trainers van De Link (België) en zijn inmiddels aan het werk in Oost-Groningen. Zij hebben ervaring in het werken als ervaringsdeskundige in het contact met de cliënt, in de samenwerking met een professional en in het werken binnen een organisatie. Deze

respondenten zijn Heidi van der Laan en Karin van den Hende. Ook zijn er in dit onderzoek twee ervaringsdeskundigen geïnterviewd die de opleiding Ervaringsdeskundigen in Generatiearmoede en Sociale uitsluiting in Veendam hebben afgerond. Deze ervaringsdeskundigen hebben inzicht in het verloop van de opleiding. Ook hebben zij inzichten opgedaan vanuit hun stagetijd gedurende de opleiding en hebben zij inmiddels meer inzichten vanuit hun huidige werk als ervaringsdeskundige met betrekking tot het in contact komen met cliënten, de samenwerking met professionals en het werken binnen een organisatie. Deze respondenten zijn Alex Schepel en Bob Westerbrink.

Professionals

Er is een tweetal professionals geïnterviewd dat ervaring heeft in het werken met een ervaringsdeskundige in een tandem. Respondent Marieke Dreves werkt als maatschappelijk werker binnen een welzijnsorganisatie. Respondent Hans Strijbosch is werkzaam als buurtwerker binnen een welzijnsorganisatie. Doordat het tandemwerken een belangrijk aspect is van het project Sterk uit Armoede zijn de ervaringen van de professionals met betrekking tot het werken in een tandem van groot belang. Ook wordt er binnen dit onderzoek één professional bevestigd die geen ervaring heeft in het werken met een ervaringsdeskundige in een tandem, maar dit wel binnen de organisatie heeft gezien. Deze respondent wil anoniem blijven. De onderzoekers hebben contact gezocht met deze professional via de professionals die in een tandem werken. Zo is er zekerheid dat deze professional in contact zijn geweest met het project en daarom een visie hebben op het werken in een tandem. Op deze manier kan er een breed perspectief vanuit de professionals worden weergegeven.

De organisatie

Deze groep respondenten staat niet altijd in direct contact met cliënten of ervaringsdeskundigen, maar deze groep heeft wel inzicht in de gevolgen van de inzet van ervaringsdeskundigen op organisatieniveau. Er zijn twee respondenten geïnterviewd die op organisatieniveau werkzaam zijn bij een welzijnsorganisatie. Respondent Johan Brongers is een bestuurder binnen een welzijnsorganisatie. Respondent Margreet van den Berg is een leidinggevende en coördinator binnen een welzijnsorganisatie. Daarnaast zijn er twee respondenten geïnterviewd die werkzaam zijn binnen verschillende gemeenten in Oost-Groningen. Respondent Hans de Vroome is beleidsambtenaar en respondent Peter Verschuren is wethouder. Deze respondenten hebben inzicht in de gevolgen van de inzet van de ervaringsdeskundigen op samenlevingsniveau.

3.3 Onderzoeksinstrument

In dit onderzoek is gekozen voor het verkrijgen van informatie middels het afnemen van interviews. In de hoofdvraag van het onderzoek wordt benadrukt dat het gaat om de ervaringen van de respondenten. Dit kan het best via interviews waarin de respondenten veel kunnen vertellen en gestimuleerd worden door de verbredende en verdiepende vragen. Dit draagt bij aan de validiteit van het onderzoek, doordat er wordt onderzocht wat in de hoofdvraag naar voren komt. Daarbij is ervoor gekozen om tijdens de interviews gebruik te maken van een half gestructureerde vragenlijst, zodat er naast de vooraf opgestelde vragen ruimte is om extra vragen te stellen. Dit kan gaan om verbredende en verdiepende vragen of het anders verwoorden van vragen. Dit laatste is vooral belangrijk tijdens de interviews met de cliënten. Mochten de onderzoekers merken dat de vragen te moeilijk verwoord zijn, dan zouden de vragen aangepast kunnen worden op het niveau van de cliënt (Migchelbrink, 2012).

Cliënten

Tijdens het opstellen van de half gestructureerde vragenlijsten is rekening gehouden met het opleidingsniveau en taalgebruik van de cliënt (zie paragraaf 2.1). De onderzoekers hebben gepoogd de moeilijkste begrippen weg te laten en de zinnen zo begrijpelijk mogelijk te formuleren. De informatie die de onderzoekers wilden verkrijgen met de interviews met

cliënten gaat voornamelijk om hun ervaring met een tandem van professional en ervaringsdeskundige. Voor de interviews is vastgesteld dat het belangrijk is dat, voorafgaand aan de interviews, aan de cliënten uitgelegd zou moeten worden wat het doel van het onderzoek is. Hierdoor kunnen de cliënten begrijpen waarom het belangrijk is om de vragen eerlijk te beantwoorden. Wanneer het doel niet zou worden uitgelegd is er een risico dat de cliënten het gevoel zouden krijgen dat het interview een persoonlijke beoordeling van de ervaringsdeskundige en professional is.

Evaringsdeskundige

Tijdens de opleiding Evaringsdeskundige Generatiearmoede en Sociale uitsluiting wordt er aandacht besteed aan de literatuur over generatiearmoede en sociale uitsluiting. Dit betekent dat de ervaringsdeskundigen ten tijde van het interview al op de hoogte waren van het begrip generatiearmoede, sociale uitsluiting en de vijf kloven. De interviewvragen zijn gemiddeld vijf werkdagen voorafgaand aan het interview naar de ervaringsdeskundigen gemaïld, zodat zij zich naar eigen wens konden voorbereiden. De informatie, die de onderzoekers wilden verkrijgen door de ervaringsdeskundigen te interviewen, gaat voornamelijk om hun ervaring met de opleiding, stage/werk en het werken in een tandem. Er is vastgesteld dat het belangrijk is dat voorafgaand aan de interviews het doel van het onderzoek uitgelegd zou moeten worden, zodat de ervaringsdeskundigen begrijpen waarom het belangrijk is dat zij eerlijk zullen antwoorden op de vragen. Wanneer het doel niet zou worden uitgelegd is, er een risico dat de ervaringsdeskundige het gevoel zou krijgen dat het interview een persoonlijke beoordeling van de samenwerking met de professional is.

Professional

Bij de interviews met de professional moest rekening gehouden worden met het feit dat wellicht niet elke professional op de hoogte is van de literatuur over de vijf kloven. Daarom is er zo'n vijf werkdagen voorafgaand aan de interviews via de mail een document gestuurd met de interviewvragen en korte informatie over het begrip generatiearmoede, sociale uitsluiting en de vijf kloven. Door het versturen van informatie over de begrippen die in het interview gehanteerd zouden worden en het vooraf versturen van de interviewvragen, wordt het maken van toevallige fouten voorkomen, ervan uitgaande dat de respondenten de mail zouden lezen. Dit maakt dat de bruikbaarheid en betrouwbaarheid van het instrument toeneemt. De informatie, die de onderzoekers wilden verkrijgen via de interviews met de professionals, gaat voornamelijk over hun visie betreft de inzet van ervaringsdeskundigen. Daarnaast was het doel te weten komen hoe de professionals uit een tandem het werken met de ervaringsdeskundige beleven. Voorafgaand aan de interviews is het belangrijk dat het doel van het onderzoek uitgelegd zou worden, zodat de professionals begrijpen waarom het belangrijk is dat zij eerlijk zullen antwoorden op de vragen. Wanneer het doel niet wordt uitgelegd, is er een risico dat de professionals het gevoel krijgen dat het interview een persoonlijke beoordeling van de samenwerking met de ervaringsdeskundige is.

De organisatie

Bij de interviews met de respondenten van de organisaties moest rekening gehouden worden met het feit dat niet iedereen op de hoogte zal zijn van de literatuur over de vijf kloven. Daarom is er net zoals bij de respondentengroep professionals voor gezorgd dat deze groep vooraf informatie en de interviewvragen opgestuurd kreeg. De informatie die de onderzoekers wilden verkrijgen met de interviews gaat voornamelijk over de visie op organisatieniveau betreft de inzet van ervaringsdeskundigen.

3.4 Procedure gegevensverzameling

De respondenten zijn een aantal weken voorafgaand aan de interviews mondeling en via de mail benaderd door de opdrachtgever. De opdrachtgever heeft de onderzoekers voorgesteld en vermeld dat de respondenten benaderd kunnen worden voor het praktijkonderzoek. Vervolgens is er door de onderzoekers via de mail contact gezocht om afspraken te maken voor het afnemen van de interviews. In deze mail is er een korte uitleg gegeven over de

inhoud en doel van het onderzoek. De interviews zijn afgenomen door twee onderzoekers, zodat er kritisch zou worden gekeken naar de verzamelde informatie. Hierdoor is er minder snel sprake van verkeerde interpretatie en persoonlijke opvattingen. Tijdens het afnemen van de interviews is door de onderzoekers gelet op hun taalgebruik. Zoals in het literatuuronderzoek te lezen is, heeft dit te maken met het moeilijke taalgebruik van professionals en opleidingsniveau van de cliënt. Daarnaast is er tijdens het afnemen van de interviews rekening gehouden met de gevoeligheid van het onderwerp. De onderzoekers hadden de interviewvragen uitgeprint voor zich liggen tijdens de interviews. De aantekeningen tijdens de interviews zijn op papier gemaakt. Er is voor papier gekozen zodat zij niet achter een scherm hoefden te zitten tijdens de interviews, dit draagt bij aan het gevoel van veiligheid voor de geïnterviewden. Voorafgaand aan de interviews is aangegeven dat er aantekeningen zouden worden gemaakt ter ondersteuning van de interviewers. Tevens is toestemming gevraagd voor het gebruik van audio opnames tijdens de interviews, ter ondersteuning van de verwerking van de interviews. De uitgewerkte interviews zijn ter controle per mail opgestuurd naar de desbetreffende respondenten. Hierdoor is er nogmaals voor gezorgd dat de antwoorden van de respondenten niet verkeerd geïnterpreteerd konden worden. De locatie van het interview is overgelaten aan de betreffende respondent. Dit zodat de respondent een voor hem of haar veilige locatie kon kiezen en de respondent niet te ver hoefde te reizen voor het interview. Tijdens de interviews is benadrukt dat zowel de positieve als negatieve ervaringen gedeeld mochten worden. De respondenten mochten vrijuit over de aanpak van het project Sterk uit Armoede spreken, omdat de opdrachtgever deze resultaten kan gebruiken om de aanpak van het project aan te scherpen. Daarnaast is er rekening gehouden met de privacy van de respondenten, door de kans te bieden anoniem te blijven gedurende het onderzoek. In het onderzoeksrapport zijn slechts de respondenten geciteerd met daarbij hun naam wanneer zij ervoor kozen niet anoniem te blijven.

3.5 Analyseplan

Er zijn twaalf audio opnames gemaakt tijdens de interviews. Deze opnames zijn door de onderzoekers teruggeluisterd en gestructureerd. De uitgeschreven antwoorden zijn bij de vooraf opgestelde vragen in het document geplaatst. Daarna is er gebruik gemaakt van het open coderen vanuit de verzamelde gegevens (Migchelbrink, 2012). Dit houdt in dat de onderzoekers alle opvallende bevindingen in de uitgeschreven interviews hebben gemarkeerd. Vervolgens is dit naast elkaar gelegd en zijn hier begrippen aan gekoppeld. Er is op twee manieren gekeken naar de resultaten. In hoofdstuk vier, de resultaten, is een algemeen beeld over de visie en ervaringen van alle respondenten geschetst. De visie en ervaringen zijn per respondentengroep gespecificeerd, zodat er gekeken kon worden wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen de groepen respondenten. Door de verschillende ervaringen met elkaar vergeleken te hebben zijn er verbeterpunten voor het project Sterk uit Armoede naar voren komen.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de afgenomen interviews beschreven. In de verschillende paragrafen worden de thema's toegelicht die zijn ontstaan door de overeenkomstige of juist uiteenlopende ervaringen van de betrokkenen van het project Sterk uit Armoede. In de thema's worden de verschillende respondentengroepen van elkaar onderscheiden.

De paragrafen die in dit hoofdstuk worden behandeld zijn:

- 4.1 Opleiding
- 4.2 Rol van de ervaringsdeskundige
- 4.3 Samenwerking tandem
- 4.4 Positie in het werkveld
- 4.5 Financiële aspecten
- 4.6 Maatschappelijke opbrengsten

4.1 Opleiding

Tijdens de interviews met de verschillende respondenten is gesproken over de opleiding Ervaringsdeskundige Generatiearmoede en Sociale uitsluiting. Er kan onvoldoende worden geëvalueerd op de inhoud van de opleiding door de cliënten, professionals en organisaties, omdat zij deze opleiding niet gevolgd hebben.

Ervaringsdeskundigen

De ervaringsdeskundigen hebben over veel punten met betrekking tot de opleiding een gedeelde mening. Er wordt gezegd dat de opleiding emotioneel zwaar is, omdat je veel geconfronteerd wordt met het verleden. De ervaringsdeskundigen geven aan dat ze geleerd hebben kritisch te leren kijken naar zichzelf en naar hun eigen verleden. Alex Schepel zegt hierover: *“Ik heb geleerd dat iedereen zijn eigen visie heeft op de dingen die hij heeft meegemaakt”*. De ervaringsdeskundigen vertellen dat de opleiding veel invloed heeft gehad op hen als persoon, in wijze van handelen en denken. Door de opleiding hebben zij geleerd zichzelf te accepteren, hun verleden te erkennen en hebben hierdoor meer zelfvertrouwen gekregen. De omgeving ziet deze veranderingen en kan hierdoor meegroeien. Heidi van der Laan geeft als voorbeeld: *“Mijn kinderen hebben meer zelfvertrouwen gekregen doordat ik dat ook heb gekregen”*. Ook Karin van den Hende signaleert dit: *“Mijn omgeving ervaaarde ook dat ik veranderde en vragen dan soms ook hoe ik dit doe. Ik deel dan ook mijn kennis en ervaring met de omgeving”*.

Er werden ook verbeterpunten benoemd door de ervaringsdeskundigen. Een veel genoemd punt is de structuur die miste in de opleiding. Doordat er niet voldoende structuur was in de lessen is er veel lestijd verloren gegaan aan discussies in de klas. Ook werd het oefenen met gespreksvoering gemist. Alex Schepel noemt als voorbeeld: *“Toen ik op stage kwam, toen moest ik het maar even gaan doen en dan lukt dat niet zomaar als je niet veel geoefend hebt”*.

4.2 Rol van de ervaringsdeskundige

Met de verschillende respondenten is er tijdens de interviews gesproken over de rol van de ervaringsdeskundige in het werkveld.

Cliënten

De cliënten hebben ervaren dat de ervaringsdeskundige onduidelijkheden beter kan verhelderen dan de professional. De ervaringsdeskundige neemt hier de tijd voor. Ook hebben de cliënten ervaren dat er vanaf het eerste moment een klik was met de ervaringsdeskundige. De cliënten benoemen dat de ervaringsdeskundige er altijd voor ze is en een luisterend oor biedt. Beide cliënten hebben aangegeven dat zij hebben ervaren dat

de begeleiding van de ervaringsdeskundige is uitgegroeid tot een vriendschap tussen de ervaringsdeskundige en de cliënt.

Ervaringsdeskundigen

De rol als ervaringsdeskundige richting de cliënt bestaat voornamelijk uit het tonen van begrip voor en erkenning van de cliënt met betrekking tot zijn situatie. Het is belangrijk om te zorgen dat de cliënt zich gehoord voelt. Karin van den Hende noemt hierbij: *“De professional heeft te weinig tijd om de vraag achter de vraag te zoeken, daar kunnen wij als ervaringsdeskundige extra in ondersteunen”*. Over de rol van de ervaringsdeskundige noemt Heidi van der Laan het volgende: *“De ervaringsdeskundige zal langzamerhand iets in het hoofd van de cliënt omzetten, zodat diegene meer zelf kan bereiken. Dat diegene zelf leert groeien en durft om verder te komen”*. Door de ervaringsdeskundigen wordt benoemd dat de cliënten direct een klik voelen en opener zijn in de gesprekken. Volgens de ervaringsdeskundigen ligt bij hen de drempel lager en spelen zij hierdoor een belangrijke rol bij het in contact komen met de cliënt. Heidi van der Laan legt dit uit: *“Dit komt doordat wij non-verbaal aangeven dat wij bij hen horen. We hoeven niet eens te vertellen over ons eigen levensverhaal, dat is gewoon iets wat je voelt en ziet van elkaar. De professional heeft toch een andere uitstraling. Wij hebben dezelfde zorgen als waar de cliënt mee zit”*.

De rol als ervaringsdeskundige richting de professional bestaat voornamelijk uit het vertalen van de belevingswereld van de cliënt naar de professional. Wat voor de professional vanzelfsprekend is hoeft voor de cliënt niet zo te zijn, dit zorgt voor onbegrip. Het taalgebruik en denkniveau van de professional is verschillend met die van de cliënt. Daardoor begrijpen cliënten niet altijd waar de professional het over heeft. Heidi van der Laan zegt hier het volgende over: *“Ervaringsdeskundigen zijn bemiddelaars, ze kunnen met gevoel en met taal vertalen naar beide kanten, zodat de hulp beter aankomt”*. Wat de ervaringsdeskundigen opvalt als groot verschil is de houding van de professional tegenover de houding van de ervaringsdeskundige. Alex Schepel zegt hierover: *“De professionals is geleerd om afstand te nemen en wij zijn meer emotioneel verbonden met de mensen, de gevoelens die ik mee krijg van de cliënt moet ik vertalen naar de professional”*.

De ervaringsdeskundigen vinden dat het werken in een tandem leuk is voor een tijdje, maar ze willen uiteindelijk beschikbaar zijn voor een heel team. Alex Schepel zegt hierover: *“Ik zou graag zien dat de ervaringsdeskundigen worden ingeschakeld als professionals de deur niet open krijgen bij een cliënt of als er een andere blik geworpen moet worden op een casus”*.

Professionals

Betreffende de visie op de rol van de ervaringsdeskundigen kwamen er verschillende aspecten naar voren waar de professionals met elkaar over eens zijn. De professionals geven aan dat zij zien dat de ervaringsdeskundigen bepaalde voelsprietten hebben waardoor zij bepaalde dingen eerder opmerken. Ook wordt erkent dat de drempel bij ervaringsdeskundigen lager is voor cliënten. Marieke Dreves noemt: *“De ervaringsdeskundige heeft een andere uitstraling en spreekt ook Gronings, hierdoor is de drempel lager”*. Ook merken de professionals zelf de kloven tussen hen en de mensen in armoede. De overlevingsstructuur van de cliënt wordt niet altijd begrepen door de professionals. Een voorbeeld van Marieke Dreves is: *“Ik ken een vrouw die gebruik mag maken van de voedselbank, maar dit niet wil omdat ze zich daarvoor schaamt. Ik snap het schaamtegevoel wel, maar is dit dan erger dan de honger?”*. Het onbegrip komt van beide kanten, er is niet alleen onbegrip van professional naar cliënt, maar ook van cliënt naar professional. Hans Strijbosch noemt dat bepaald vakjargon voor cliënten niet altijd duidelijk is. De professionals vinden een belangrijke taak voor ervaringsdeskundige om te bemiddelen in de vertrouwensrelatie tussen cliënt en overheidsorganisaties. Ook wordt het vertalen van de belevingswereld, de taal en het gedrag van cliënten naar de professionals toe als belangrijk ervaren. Op deze manier wordt de kloof tussen systeemwereld en leefwereld van cliënten overbrugd. De professionals benoemen dat de ervaringsdeskundigen de

professionals helpen om kritisch te blijven in de omgang met de cliënt. Hans Strijbosch zegt hier het volgende over: *“Door de ervaringsdeskundige ga ik nadenken over mijn handelen. Waarom ga je ervan uit dat iemand je begrijpt?”*. Door Marieke Dreves wordt gezegd: *“Ik merk nu dat ik door de jaren heen weleens met een vinger heb gewezen, dit ga ik nu inzien”*.

Organisaties

Er wordt door de organisaties gezien dat de ervaringsdeskundige kan bemiddelen in de vertrouwensrelatie tussen burgers en overheidsinstanties. Margreet van den Berg noemt het volgende: *“Als cliënten niet naar een overheidsinstantie wilden, kreeg de ervaringsdeskundige het toch voor elkaar. De ervaringsdeskundige kon zeggen: Ik snap het, ik heb die ervaring ook, maar het is wel beter omdat dit of dit. Door langere tijd contact te hebben en het vertrouwen te winnen gingen cliënten uiteindelijk wel”*. De rol van ervaringsdeskundige is binnen de verschillende organisaties anders ingevuld. Zo is de ervaringsdeskundige bij één organisatie niet alleen betrokken bij de casussen van de tandempartner, maar ook bij andere casussen binnen het team.

Wat door de organisaties als een belangrijk punt wordt gezien is professionele distantie. Margreet van den Berg noemt: *“Je moet naast iemand kunnen staan, maar bijvoorbeeld meehuilen, daar heeft niemand iets aan. Voor ervaringsdeskundigen is dit nog weleens lastig omdat zij hierin getriggerd worden.”* Ook is de afstand belangrijk zodat de ervaringsdeskundige niet alle gebeurtenissen mee naar huis neemt. Johan Brongers noemt: *“We zijn vanuit een professionele verantwoordelijkheid bezig met gezinnen. Dit houdt in dat er allerlei kwaliteitseisen zijn waar we aan moeten voldoen. Dat vraagt toch wel een zekere professionaliteit. Dus een begin daarmee maken in een opleiding vind ik heel goed. Ervaringsdeskundigen zonder opleiding aan het werk zetten lijkt mij dan ook risicovol”*.

4.4 Samenwerking tandem

In de interviews met de respondenten is gevraagd naar de samenwerking tussen professional en ervaringsdeskundige. Hierin ging het niet om een persoonlijke beoordeling.

Cliënten

Uit de interviews komt naar voren dat de professional voornamelijk de praktische zaken met de cliënten oppakt en dat de ervaringsdeskundige de emotionele en persoonlijke aspecten met de cliënten aangaat. Eén van de cliënten noemt het volgende voorbeeld: *“Ik heb veel aan de professional gehad toen er iets was voorgevallen met de gemeente en de sociale dienst. De professional mij daarbij bijgestaan, maar bij al die persoonlijke dingen heeft de ervaringsdeskundige mij bijgestaan”*.

Ervaringsdeskundigen

De ervaringsdeskundigen merken dat de professionals verder vooruitdenken en al gauw naar de praktische zaken kijken. Daartegenover luisteren de ervaringsdeskundigen zelf meer naar de emotionele zaken en besteden hier aandacht aan. Er zijn veel verschillende aspecten genoemd door de ervaringsdeskundigen die zij belangrijk vinden voor een goede samenwerking met de professional. De punten die bij alle vier ervaringsdeskundigen naar voren komen zijn:

- Het is belangrijk dat de professional zich openstelt voor het werk van de ervaringsdeskundige;
- De professional moet de wil hebben om samen te werken en inzien dat het een toevoeging op het eigen werk is;
- Het leerproces is voor beiden, je moet beiden van elkaar willen leren;
- Er moet gelijkwaardigheid, erkenning en waardering zijn tussen de professional en ervaringsdeskundige;
- Een klik met de professional is belangrijk.

Professionals

De professionals hebben benoemd dat zij meer de zakelijke rol in het werk vervullen en dat de ervaringsdeskundige er meer voor de emotionele kant van de cliënt is. Marieke Dreves zegt hierover: *“Ik heb de methodieken van de professional in mijn achterhoofd en daardoor werk ik wel professioneler dan de ervaringsdeskundige. Ik werk dan meer op het cognitieve niveau en de ervaringsdeskundige meer op het gevoelsniveau, ik denk dat de combinatie erg goed werkt”*. Over wat er nodig is voor een goede samenwerking tussen professional en ervaringsdeskundige komen de antwoorden ook overeen. Er wordt genoemd dat je er als professional voor open moet staan, omdat zowel de professional als de ervaringsdeskundige zich kwetsbaar opstelt. Marieke Dreves noemt als resultaat van het werken in een tandem: *“Vooraf dacht ik dat ik dicht bij de cliënt stond, maar nu zie ik dat ik ook mijn eigen vooroordelen en aannames heb”*.

Ook wordt er door de professionals benoemd dat er ruimte is om als tandem een eigen invulling te geven aan de samenwerking en dat de manier van samenwerken erg persoonsgebonden is. Het verschil dat naar voren komt uit de interviews met de professionals gaat over gelijkwaardigheid in de positie. Marieke Dreves zegt hierover: *“Ik heb het gevoel dat wij naast elkaar staan en niet dat ik hoger in rang sta. Ik zie mijzelf ook niet als eindverantwoordelijke. Wij werken samen en zijn ook samen verantwoordelijk voor de cliënten. Ik denk niet dat het goed is dat je een verhoudingsverschil hebt in de samenwerking”*. Daartegenover zegt Hans Strijbosch: *“Ik was verantwoordelijk voor haar, toch vergelijkbaar met een stagiaire. Dit zou wel kunnen veranderen in de toekomst”*.

Organisaties

In de interviews met de organisaties en gemeenten is gevraagd naar de visie betreffende het werken in een tandem. Door de respondenten wordt aangegeven dat het werken in een tandem belangrijk is omdat het perspectief van de ervaringsdeskundige iets toevoegt aan wat de professional niet in zijn opleiding krijgt. Johan Brongers zegt hierover: *“Ik vind het belangrijk om voortdurend te kijken hoe je het klantperspectief zo dicht mogelijk bij je kunt halen”*.

4.5 Positie in het werkveld

Vanuit de interviews met de cliënten is er geen informatie naar voren gekomen met betrekking tot dit onderwerp. Cliënten krijgen of kregen directe begeleiding van de ervaringsdeskundige en professional en zien niet wat zich daar omheen afspeelt, met betrekking tot de positie van de ervaringsdeskundigen.

Ervaringsdeskundigen

De ervaringsdeskundigen merken dat collega's niet altijd open staan voor het werk van ervaringsdeskundigen. Er wordt benadrukt dat dit verschilt per collega. Alex Schepel benoemt een eerdere ervaring bij een welzijnsorganisatie: *“De ene collega is erg kritisch en misschien wel bang: Ga jij mijn baan inpikken? Weet jij het beter dan ik? Sommigen staan er wel echt voor open. Er is wel een vorm van nieuwsgierigheid en ik denk als het bekender wordt wat ik doe en ik daar langer zou werken, dat ook andere collega's naar mij toe zouden komen om te vragen of ik eens met hen mee zou willen kijken naar een casus”*.

Een aantal ervaringsdeskundigen geeft aan dat zij het idee hebben dat het team van tevoren niet goed genoeg was voorbereid. De ervaringsdeskundigen ervaren dat ze zich continu moeten profileren. Heidi van der Laan legt dit uit: *“De rol van ervaringsdeskundigen zal in het begin altijd vragen op blijven roepen. Je hebt op school allerlei denkwijzen geleerd, waarmee je goed in je recht staat, maar dan moet je het nog overbrengen naar een ander. Daarvoor moet je sterk in je schoenen staan. Je krijgt niet een bedje gespreid, maar je moet tijdens het werken ook echt nog heel veel leren”*. Ook Alex Schepel heeft hier een mening over: *“Ik vind dat werkgevers er rekening mee moeten houden dat wij niet de stagiaires van de Hanze zijn, maar dat wij ook goede begeleiding nodig hebben. We hebben dan wel aan ons herstel gewerkt, maar we zijn en blijven kwetsbare mensen”*.

Ook hebben de ervaringsdeskundigen gemerkt dat cliënten kritisch kunnen zijn. De cliënten vragen wat je doet en waarom je dit doet. Heidi van der Laan zegt hierover: *“Ik denk dat het belangrijk is voor de cliënt dat ik mij voorstel als ervaringsdeskundige, zodat zij mijn positie kennen. Dan is de stap voor hen om hulp te zoeken makkelijker”*. De ervaringsdeskundigen ervaren dat zij in het midden tussen professional en cliënt staan. Ze horen nergens bij en werken altijd in een grijs gebied. Ze kunnen moeilijk hun ervaringen delen met anderen en dat voelt eenzaam voor de ervaringsdeskundigen.

Professionals

De professionals ervaren dat collega's zich soms aangevallen voelen als er een ervaringsdeskundige in het team komt en dan ook de hakken in het zand kunnen zetten. Sommige collega's achten zichzelf voldoende gekwalificeerd en zouden zich op hun vingers gekeken voelen. Marieke Dreves zegt hierover: *“Soms vergeten collega's dat de ervaringsdeskundige wel een opleiding heeft gehad en dus geleerd heeft hoe ze de ervaring in kan zetten”*. Een professional zonder ervaring in een tandem zegt echter wel open te staan voor een samenwerking met een ervaringsdeskundige.

De rol van de ervaringsdeskundige wordt per tandem anders ingedeeld. Hans Strijbosch geeft aan dat de rol van de ervaringsdeskundige duidelijker moet worden. Hij zegt hier het volgende over: *“Wat de ervaringsdeskundige doet is niet helder. Ik vind het project zoals het vanuit België gepresenteerd werd veel duidelijker, ook over de rol van deze mensen. Daar is het meer een adviesrol die genomen wordt door de ervaringsdeskundige, terwijl wij hem in het uitvoerend werken opnemen. Daarnaast kunnen de ervaringsdeskundigen dan ook beoordeeld worden op wat ze doen iedereen moet beoordeeld kunnen worden. De ervaringsdeskundige was bij ons gewoon buurtwerker, cliënten wisten dus niet van haar dat zij ervaringsdeskundige was. Ik denk dat het meer vragen dan zekerheden zou opleveren bij de cliënten. Het is niet bekend genoeg bij mensen, je kan niet zomaar zo'n term erin gooien. Zeker niet als je vervolgens niet kunt uitleggen wat een ervaringsdeskundige wel of niet doet”*. Daartegenover zegt Marieke Dreves: *“De cliënten weten dat ze ervaringsdeskundige is en dit staat ook op haar kaartje. Er wordt niet uitgelegd dat ze een opleiding heeft gedaan, dit is misschien nog wel een tip voor ons om te gaan doen”*.

Organisaties

Tijdens de interviews met de gemeenten en organisaties zijn veel onderwerpen naar voren gekomen die betrekking hebben op de positie in het werkveld. Zo wordt er ook door de organisaties ervaren dat de invulling van het werk van de ervaringsdeskundige nog wat vaag is en iedereen dit nog anders invult. De respondenten vanuit de organisaties denken dat als hier meer duidelijkheid in komt, dat dit de organisaties en ervaringsdeskundigen meer houvast geeft. Ook denken ze dat de positie van de ervaringsdeskundige duidelijker wordt en daarmee het inschalen het salaris makkelijker wordt. Het takenpakket van de ervaringsdeskundige bepaalt dan wat iemand moet doen en waar iemand op aangesproken kan worden. Ervaringsdeskundigen moeten niet de verantwoordelijkheid krijgen over klusjes waar anderen geen tijd voor hebben, daarvoor zijn ze niet naar school geweest. De mening wordt gedeeld dat ervaringsdeskundigen op veel verschillende plaatsen inzetbaar zijn, maar met name dat er binnen elk sociaal wijkteam één ervaringsdeskundige zou moeten komen. Door Hans de Vroome wordt hierover gezegd: *“Ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting kunnen ook binnen wooncorporaties, de politie, bij Het Poortje, op scholen en bij de gemeente zoals in sociale wijkteams worden ingezet. Overal komt armoede voor. Ik maak geen beleid meer zonder daar de ervaringsdeskundige bij in te schakelen”*.

De respondenten van de organisaties en gemeenten hebben ervaren dat niet alle professionals gelijk openstaan voor het werk van de ervaringsdeskundige. Margreet van den Berg zegt hierover: *“De professionals hoeven niet bang te zijn voor hun posities, maar ik begrijp wel dat dit wordt gedacht. Ik denk dat de ervaringsdeskundige een aanvulling is op*

het werk van de professional". Hans de Vroome zegt over dit onderwerp het volgende: *"Een ervaringsdeskundige zal inderdaad voor iemands fte in de plaats komen"*.

De respondenten van de organisaties en gemeenten zijn het erover eens dat er iets van een opleiding moet zijn genoten, wil iemand aan het werk gaan als ervaringsdeskundige. Dit vinden zij belangrijk voor de kwaliteit en deskundigheid. Het maakt niet uit dat de opleiding niet geaccrediteerd is. Er wordt benoemd dat dit voor de ervaringsdeskundige wel prettig zou zijn, omdat er dan een makkelijkere ingang ontstaat bij andere instellingen. Daarnaast wordt dan voldaan aan de kwaliteitseisen.

Tijdens de interviews worden ook wat risico's genoemd voor het inzetten van ervaringsdeskundigen in een organisatie. Johan Brongers zegt hier het volgende over: *"Het kost geld en tijd. Dus als je het heel druk hebt met je huidige pakket en je moet daarin iets omzetten, veroorzaakt dat altijd onrust. Iets inpassen kost altijd meer tijd dan je denkt. De kwaliteit van de ervaringsdeskundige, je hebt niet altijd de garantie dat die goed is. Dan is er het risico dat klanten niet goed geholpen worden. Wie is er dan verantwoordelijk? Het heeft dus wel wat risico's. Maar ik vind dat we dat soort risico's moeten nemen. Maar alleen dan wanneer er ook commitment is van de opdrachtgever"*.

4.6 Financiële aspecten

Vanuit de interviews met de cliënten en professionals is er geen informatie naar voren gekomen met betrekking tot dit onderwerp. Cliënten en professionals hebben geen tot weinig zicht op de financiering van dit project en de inzet van de ervaringsdeskundigen. Daarnaast is bij de cliënten niet ingegaan op hun eigen financiële situatie.

Ervaringsdeskundigen

De ervaringsdeskundigen ervaren dat je niet in één keer uit de armoede kan komen, dit is een langzaam proces. Volgens de gegeven definitie leven de ervaringsdeskundigen nog in armoede, al voelt dit voor hen niet zo.

Organisaties

Bij het onderwerp financiële aspecten worden de respondenten van de organisaties en gemeenten van elkaar gescheiden. Dit omdat hier een andere rolverdeling en dus verschillende visies en ervaringen zijn. Hans de Vroome zegt hier het volgende over: *"De gemeente is de beleidsbepaler. Wij besluiten of wij dit willen en of wij hier geld in willen steken. Dus onze relatie is wat dat betreft ongelijkwaardig"*.

De organisaties krijgen subsidie vanuit de gemeenten en extra subsidie voor dit project. Johan Brongers zegt het volgende: *"Ik zou aan elk team een ervaringsdeskundige willen toevoegen, maar wij kunnen dat niet uit eigen zak betalen omdat we daar het geld niet voor hebben. We moeten met de gemeente kijken of daar financiering voor kan komen. We betalen zelf de aansluiting bij de ARBO, verzuimkosten en cursussen"*. Margreet van den Berg noemt nog: *"Onze ervaringsdeskundige heeft een nieuwe baan gekregen bij een andere organisatie en daar wordt ze niet gefinancierd vanuit de gemeente, maar vanuit de organisatie zelf. Ik hoop dat dit zich verder ontwikkelt"*.

De respondenten van de gemeenten denken dat dit project op langere termijn geld oplevert. Hans de Vroome heeft een keer een snelle berekening gemaakt, deze luidt als volgt: *"Voor een ervaringsdeskundige betalen wij in één jaar 30.000 euro, dan is die persoon helemaal de bijstand uit, heeft diegene een dertiende maand en heeft ongeveer 100 euro per maand meer dan iemand die in de bijstand zit. Iemand die een uitkering krijgt kost ons 14.000 euro per jaar, plus alle voorzieningen. Dus gemiddeld kost iemand in de bijstand tussen de 18.000 en 20.000 euro. Als je daarmee bereikt hebt dat iemand aan het werk gaat voor 30.000 euro met een dertiende maand erbij en diegene doet geen beroep meer op andere voorzieningen, dan verliest de gemeente daar 10.000 euro door, als we diegene zelf in dienst nemen. Maar*

die vergelijking moet je niet maken, want het sociaal-maatschappelijke rendement is veel hoger. Want wanneer we de problemen van de doelgroep eerder kunnen signaleren met behulp van de ervaringsdeskundigen en we daar eerder hulp kunnen bieden, dan zou iedere euro die je inlegt twee of drie keer terugverdiend moeten kunnen worden.”.

4.7 Maatschappelijke opbrengsten

In de interviews is aan bod gekomen wat dit project maatschappelijk kan opbrengen op verschillende niveaus.

Cliënten

De cliënten zijn tevreden over de begeleiding die ze van de tandem ontvangen. Ze voelen zich geholpen.

Ervaringsdeskundigen

De ervaringsdeskundigen ervaren dat het hebben van een baan bijdraagt om uit de sociale uitsluiting te komen, ondanks dat het niet voldoende oplevert om direct uit de armoede te komen. Er wordt benoemd dat de ervaringsdeskundigen de nieuwe generatie tools kunnen aanleren om uit de armoede te komen.

Professionals

De professionals hopen met de inzet van ervaringsdeskundigen de mensen in armoede eerder te kunnen bereiken, waardoor er meer preventief gewerkt kan worden.

Organisaties

Bij het onderwerp maatschappelijke opbrengsten worden de respondenten van de organisaties en gemeenten van elkaar gescheiden. Dit omdat hier een andere rolverdeling en dus verschillende visies en ervaringen zijn.

De organisaties benoemen dat de inzet van ervaringsdeskundigen belangrijk is omdat je op deze manier het professionele werken versterkt. Ook wordt er door de organisaties gedacht dat er op deze manier meer preventief gewerkt kan worden. Johan Brongers zegt hier het volgende over: *“Ik ben een voorstander van het werken met ervaringsdeskundigen in verband met het primaire proces van de medewerkers, maar ook in termen van dat mensen kansen krijgen in het werk. Wat voor veel mensen normaal heel moeilijk is. Het gaat om meer zelfvertrouwen en zelfrespect kunnen bieden”.*

De gemeenten beschouwen het project Sterk uit Armoede als een kans die ze niet mogen laten lopen om het armoedeprobleem echt aan te kunnen pakken en preventief te werken in plaats van brandjes te blussen. Het doel is dat er over een paar jaar minder mensen zijn met problemen rond het begrip armoede en sociale uitsluiting. De volgende generatie burgers zal sterker staan en meer kansen hebben om uit de armoede te komen. De maatschappelijke opbrengst zal zijn dat niet alleen de ervaringsdeskundigen naar werk worden begeleid, maar ook de burgers die zij helpen worden geactiveerd en dit draagt bij aan de participatie. Door Hans de Vroome worden er al resultaten opgemerkt. Hij zegt hier het volgende over: *“Wij merken in bepaalde families, die bij ons bekend staan als families met veel problemen, dat daar nu weer openingen zijn en gesprekken mee zijn. Zij zaten helemaal onderaan de participatieladder. Met kleine stapjes zijn we begonnen om te zorgen dat zij weer een beetje participeren in de maatschappij en dat gaat heel erg langzaam. We zijn nu al twee jaar bezig, maar ik merk dat die mensen nu hele grote stappen zetten sinds zij met de ervaringsdeskundige in contact zijn gekomen.”.*

De respondenten van de gemeenten vinden dat de maatschappelijke opbrengsten opwegen tegen de financiële kosten. Peter Verschuren zegt hierover: *“Op langere termijn kan dit project ook veel geld besparen.”.* De respondenten van de gemeenten denken dat het vak van de ervaringsdeskundigen altijd zal blijven bestaan, omdat het een illusie is om te denken

dat armoede helemaal zal verdwijnen. Peter Verschuren zegt hier het volgende over: *“De volgende generatie burgers zullen sterker staan en meer kansen hebben om uit de armoede komen”*.

5. Conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusie, discussie en aanbevelingen beschreven. In de conclusie wordt expliciet antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. De discussie is een kritische beschouwing van het onderzoek. De aanbevelingen zijn aan de opdrachtgever van het onderzoek gericht.

De paragrafen die in dit hoofdstuk worden behandeld zijn:

5.1 Conclusie

5.2 Discussie

5.3 Aanbevelingen

5.1 Conclusie

In deze paragraaf wordt eerst een algemeen antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Daarnaast wordt er vanuit de verschillende respondentengroepen weergegeven wat de conclusie van de onderzoeksvraag is.

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

'Hoe ervaren opgeleide ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting het werken in een tandem met een professional en hoe wordt deze aanpak ervaren door de cliënt, de professional en de organisatie?'

Over het algemeen wordt er vanuit alle perspectieven positief naar het project Sterk uit Armoede gekeken, omdat iedereen ervaart dat deze aanpak werkt. Waar veel respondenten het over eens zijn, is dat het takenpakket en de exacte rol van de ervaringsdeskundige nog onduidelijk zijn. Men gelooft dat wanneer deze onduidelijkheden worden weggenomen, het project sterker en groter zal kunnen worden, waardoor er meer mensen geholpen kunnen worden.

Cliënt

Volgens de cliënten hebben zij dan wel financiële problemen ondervonden, maar betekent dit voor hen niet dat zij in armoede hebben geleefd. Bij deze problemen kon vooral de professional hen helpen met de praktische zaken, maar voor de emotionele kant van hun problemen noemen de cliënten dat de ervaringsdeskundige er altijd voor hen was. Naast dat de cliënten hebben ervaren dat de ervaringsdeskundige altijd voor hen klaarstond, benoemen zij als zeer belangrijke factor dat de ervaringsdeskundige altijd een luisterend oor biedt. De cliënten voelen zich gehoord en hebben de begeleiding dermate goed ervaren dat zij noemen dat de begeleiding is uitgegroeid tot een goede vriendschap met de ervaringsdeskundige. De cliënten geven ook aan dat de ervaringsdeskundige in hun ogen beter kan uitleggen wanneer er iets onduidelijk is en dat zij hier ook echt de tijd voor neemt. Naast dat de cliënten zich gehoord voelen, voelen zij zich geholpen, door de professional, maar vooral door de ervaringsdeskundige die er altijd voor hen is.

Ervaringsdeskundige

Uit de resultaten blijkt dat de ervaringsdeskundigen het werken in een tandem als prettig ervaren, mits er een klik wordt ervaren met de professional en deze openstaat voor het werk van de ervaringsdeskundige. Over de duur van het werken in een tandem wordt gezegd dat dit in eerste instantie fijn is, zodat beide personen van elkaar kunnen leren, maar na een tijdje is het volgens de ervaringsdeskundigen beter als de ervaringsdeskundige binnen het team ingezet wordt en met verschillende collega's kan samenwerken. De ervaringsdeskundigen zien veel van de kloven terug zoals zij die hebben leren herkennen tijdens hun opleiding. Tijdens het werken in een tandem hebben de ervaringsdeskundigen allen meegemaakt dat zij soms makkelijker met een cliënt in contact komen dan de professional. Iets wat volgens hen voornamelijk te maken heeft met hun luisterend oor, het tonen van erkenning en emotionele betrokkenheid. Ook noemen de ervaringsdeskundigen

dat zij niet de enige zijn die leren in een tandem, maar zeker ook de professional. De ervaringsdeskundigen voelen zich de bemiddelaar tussen cliënt en professional en ervaren dan ook dat zij in het midden staan. Dat de ervaringsdeskundigen de brug vormen van cliënt naar professional wordt door sommigen wel als een eenzame positie ervaren. Daarnaast is voor niemand helemaal duidelijk wat de precieze taken van de ervaringsdeskundige zijn en dit zorgt ervoor dat ervaringsdeskundigen zich soms onbegrepen en ondergewaardeerd voelen. Verder noemen de respondenten dat zij het gevoel hebben dat andere collega's binnen het team zich niet altijd openstellen voor het werk van de ervaringsdeskundige. De ervaringsdeskundigen merken hierdoor dat zij zich moeten blijven profileren binnen de welzijnsorganisaties. Bovenal zien de ervaringsdeskundigen dat zij een toevoeging zijn aan het werk van de professional en dat zij in staat zijn om kloven tussen de cliënt en de professional te dichten waardoor hulp beter aankomt. Voor de ervaringsdeskundigen is het in hun werk het belangrijkste dat de cliënten zich gehoord voelen.

Professional

Uit resultaten kan geconcludeerd worden dat de professionals positief kijken naar het werken met ervaringsdeskundigen. De professionals hopen met de inzet van ervaringsdeskundigen de mensen in armoede eerder te kunnen bereiken, waardoor er meer preventief gewerkt kan worden. De professionals hebben de kloven tussen hen en de mensen in armoede ervaren. Er komt wederzijds onbegrip voor, waardoor professionals vinden dat het vertalen van de belevingswereld en het gedrag van cliënten naar de professionals toe dan ook een belangrijke taak is van de ervaringsdeskundige. Op deze manier wordt de kloof tussen de systeemwereld en de leefwereld van cliënten overbrugd. De professionals ervaren dat de ervaringsdeskundige hen helpt om kritisch te blijven in de omgang met de cliënt. Daarnaast stelt men zich beide kwetsbaar op in een tandem. De respondenten vinden dat het van belang is dat de professional openstaat voor het werk van de ervaringsdeskundige. De professionals die in een tandem werken ervaren dat niet al hun collega's openstaan voor het werk van de ervaringsdeskundigen. Dit is niet bevestigd door de professional zonder ervaring in een tandem. Verder is door de professionals ervaren dat er binnen het project Sterk uit Armoede ruimte was om als tandem een eigen invulling te geven aan de samenwerking. Uit de interviews is dan ook gebleken dat er verschillen zijn in de visies en ervaringen. Een verschil dat naar voren komt is de gelijkwaardigheid in de positie tussen professional en ervaringsdeskundige. Ook blijkt uit de resultaten dat de rol van de ervaringsdeskundige nog niet duidelijk genoeg is. Als de rol van de ervaringsdeskundige duidelijker wordt, kan de ervaringsdeskundige ook beoordeeld worden op het werk dat hij/zij doet.

Organisatie

Uit de resultaten kan geconcludeerd worden dat de organisaties en gemeenten positief kijken naar het werken met ervaringsdeskundigen. De respondenten zien dit project als een investering van tijd en geld die maatschappelijk veel op gaat leveren. De respondenten denken dat er met dit project preventief gewerkt kan worden aan het armoedeprobleem en dat de volgende generatie burgers meer kansen heeft om uit de armoede te komen. Ook wordt verwacht dat er uiteindelijk financiële opbrengsten komen, al zijn er nog geen resultaten die dit onderbouwen. Er zitten ook risico's aan het toepassen van dit project. Een verandering invoeren binnen een organisatie veroorzaakt onrust en dit beïnvloedt de organisatie. Er wordt met cliënten gewerkt en dan wil de organisatie een bepaalde kwaliteit leveren. Daar is deskundigheid voor nodig en daarom wordt de opleiding van de ervaringsdeskundige als belangrijk gezien door de respondenten van de organisaties en gemeenten. De respondenten van de organisaties vinden professionele distantie ook een belangrijk onderdeel van de deskundigheid die de ervaringsdeskundige moet beheersen. Verder wordt door de respondenten van de organisaties ervaren dat de invulling van het werk van de ervaringsdeskundige nog wat vaag is en dat iedereen dit anders invult. Wanneer het takenpakket van de ervaringsdeskundige helder wordt, zal hun positie sterker

worden. Dat maakt het financieel inschalen van de ervaringsdeskundigen makkelijker en tegelijkertijd de verantwoordelijkheden helder.

5.2 Discussie

In deze paragraaf wordt er kritisch teruggekeken op het onderzoek. Allereerst wordt er beschreven of de doelstelling is behaald. Daarna wordt er een kritische beschouwing op de onderzoeksmethode gegeven. Tot slot wordt de koppeling tussen literatuur en praktijk beschreven.

Doelstelling

Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van de ervaringen van alle betrokken partijen, met betrekking tot de inzet van ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting. Wat betreft de kenniscomponent is de doelstelling van het onderzoek deels behaald. De ervaringen van de betrokken partijen zijn verzameld en beschreven in de resultaten, maar toch missen de ervaringen van de beoogde respondenten uit de groep professionals die geen ervaring hebben binnen een tandem. Door minimale respons van deze groep is het beeld van de ervaringen van deze groep onvolledig. De handelingscomponent van de doelstelling omvat het aanscherpen van het project Sterk uit Armoede door middel van de aanbevelingen die uit de resultaten geconcludeerd worden. Hoewel de kenniscomponent niet volledig is behaald, kunnen er wel aanbevelingen gedaan worden vanuit de ervaringen van de respondenten en is hiermee de handelingscomponent behaald.

Kritische beschouwing op de onderzoeksmethode

In hoofdstuk 3 staat over de respondentengroep cliënten beschreven dat het streven was om vier interviews af te nemen. Ook staat hier beschreven dat dit lastig zou worden en dat er daarom bij deze groep respondenten uit wordt gegaan van twee interviews. Deze inschatting is realistisch geweest, omdat er volgens de professionals en ervaringsdeskundigen niet veel cliënten bereid waren om mee te werken aan het onderzoek. Wellicht is het project Sterk uit Armoede niet bekend genoeg bij cliënten. Een andere reden zou kunnen zijn dat cliënten vanwege schaamte rond hun situatie niet bereid waren om hun ervaringen over het project te delen. Dit heeft invloed gehad op de resultaten, omdat de respondentengroep cliënten nu niet gelijk wordt vertegenwoordigd in verhouding tot andere respondentengroepen.

Ook staat in hoofdstuk 3 beschreven dat er is gekozen voor een half gestructureerde vragenlijst. Er zijn verschillende vragenlijsten gemaakt, voor elke groep respondenten een passende vragenlijst. Gedurende de interviews met de cliënten werd duidelijk dat de cliënten de vragen niet gericht konden beantwoorden. Het idee van de onderzoekers was om de vragenlijst zo laagdrempelig mogelijk te houden, maar dit doel is voor de cliënten niet bereikt. Soms hebben de onderzoekers de vraag vier keer in verschillende bewoording moeten stellen voordat er een gericht antwoord naar voren kwam. Helaas hebben de onderzoekers, ondanks het doorvragen niet op alle vragen een gericht antwoord kunnen krijgen. Dit houdt in dat er bepaalde aspecten van het project niet met cliënten besproken zijn. Dit heeft als effect dat niet bij alle onderwerpen de visie van de cliënt meegenomen kon worden in onderzoeksrapport. Dit had voorkomen kunnen worden door middel van een controle van de vragenlijst door ervaringsdeskundigen. De ervaringsdeskundigen hadden de vragen eventueel kunnen aanpassen, zodat de vragen begrijpelijk waren voor de cliënten. Een andere optie was geweest om een ervaringsdeskundige bij het interview te betrekken. De ervaringsdeskundige had op deze manier de vragen tijdens het interview uit kunnen leggen. Het had dan wel een voor de cliënt onbekende ervaringsdeskundige moeten zijn, zodat de antwoorden niet beïnvloed zouden worden.

Ook is geprobeerd om de visie van professionals, die niet in een tandem werken, mee te nemen in het onderzoek. De onderzoekers hebben via professionals, die in een tandem werken, geprobeerd contact te zoeken met collega's van hen. Vaak lieten de professionals uit een tandem weten dat de collega's te weinig van het project en de samenwerking afweten

om geïnterviewd te worden. Toen bleek dat deze methode geen respondenten opleverde, hebben de onderzoekers een mail gestuurd naar een teamleider van een organisatie waarbinnen een tandem werkt. Voor het onderzoek was inmiddels geen tijd meer voor het afnemen van interviews, dus heeft de betreffende teamleider het verzoek om de vragenlijst in te vullen naar het hele team gestuurd. Er is voor de vragenlijst een week de tijd gegeven om te reageren. Helaas is er in die week slechts één respondent geweest die de vragenlijst heeft ingevuld. Doordat de vragenlijst via de mail is verstuurd hebben de onderzoekers niet de mogelijkheid gehad om door te vragen op de antwoorden die zijn gegeven. De visie van de professionals zonder ervaring in een tandem is hierdoor slechts voor een gedeelte opgenomen in het onderzoeksrapport. In het onderzoeksrapport wordt de visie van de professional met en zonder ervaring in een tandem niet altijd apart vermeld, omdat de visies in grote lijnen overeenkomen. In de interviews met andere respondenten is naar voren gekomen dat er soms weerstand wordt ervaren bij de professionals zonder ervaring in een tandem. Door gebrek aan respondenten waren deze aannames niet te controleren bij de betreffende groep. Dit heeft invloed op de betrouwbaarheid van de resultaten van de respondentengroep 'professionals'.

Het project Sterk uit Armoede is nog niet wijdverspreid. De gemeenten waarin dit project zich afspeelt hebben veel met elkaar te maken. Dit zorgt ervoor dat veel van de respondenten van dit onderzoek elkaar kennen. Het feit dat de respondenten elkaar in meer of mindere mate kennen zou de resultaten van het onderzoek kunnen beïnvloeden doordat mensen elkaars mening bewust of onbewust overnemen. Dit zou de betrouwbaarheid van het onderzoek kunnen beïnvloeden. Echter, omdat het in dit onderzoek draait om de ervaringen van de betrokkenen, wordt deze kans klein geschat. Een ervaring is immers persoonlijk. Daarnaast hebben de onderzoekers benadrukt dat het belangrijk is om eerlijk te zijn en is er een mogelijkheid geweest om anoniem te blijven tijdens het onderzoek. Dit om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen.

Koppeling tussen de praktijk en de literatuur

In de literatuur wordt geschreven over de kloven tussen de samenleving en de mensen in armoede. Hierin wordt ook gesproken over de kenniskloof. Zoals eerder genoemd is dit ook ondervonden tijdens de gegevensverzameling van het onderzoek. Het blijkt dat de onderzoekers (aankomende professionals) een te moeilijke en/of andere taal spraken. Daarnaast is dit onderdeel veel besproken in de interviews met de andere respondenten. De professionals en ervaringsdeskundigen ondervinden deze kloof regelmatig. In de praktijk komt terug dat alle betrokken partijen het overbruggen van deze kloven de belangrijkste taak van de ervaringsdeskundigen vinden. Ook is dit in de literatuur benoemd als de belangrijkste taak.

In de literatuur wordt door Weerman (2009) geschreven dat de professionals niet onderschat moeten worden. Er wordt gezegd dat het nu lijkt alsof de ervaringen met hulpverlening en herstelverhalen zijn voorbehouden aan niet-professionals. Dit is in de praktijk ook naar voren gekomen. Hierin werd door de professionals die in een tandem werken, door de organisaties en gemeenten én door de ervaringsdeskundigen gemerkt dat de collega-professionals niet altijd openstaan voor het werk van ervaringsdeskundigen. Er wordt gezegd dat de professionals zichzelf gekwalificeerd genoeg achten en zich op de vingers gekeken voelen. Dit wordt echter niet onderbouwd door de professional zonder ervaring in een tandem (zie hoofdstuk 4). Door de weinige respons van deze groep respondenten kunnen hier geen conclusies uit getrokken worden. Voor een volgend onderzoek zou deze groep respondenten een grote aanvulling kunnen zijn.

In het evaluatierapport van De Link komt naar voren dat de ervaringsdeskundige als een meerwaarde wordt gezien voor de organisatie en voor de professional (De Link, 2013). Dit is wat er ook vanuit het project Sterk uit Armoede wordt ervaren. Dat in beide projecten

dezelfde succesvolle aspecten worden ervaren lijkt veelbelovend voor het project in Oost-Groningen.

Verder worden er in het evaluatierapport van De Link geen andere, voor dit onderzoek, relevante ervaringen beschreven en dus kan een verdere vergelijking met Sterk uit Armoede niet worden gemaakt. Wanneer er meer informatie en resultaten tussen de projecten uitgewisseld zou worden, zouden beide organisaties wellicht kunnen profiteren van elkaars geleerde lessen.

Uit de praktijk komt naar voren dat de cliënten een vriendschap ervaren met de ervaringsdeskundige. Deze uitspraken vallen op omdat deze in strijd zijn met de professionele afstand die gevraagd wordt van de sociaal werker, oftewel de professional. In het beroepscompetentieprofiel van de ervaringsdeskundige in de geestelijke gezondheidszorg wordt er ook geschreven over nabijheid versus afstand. Hierin wordt benoemd dat het omgaan met nabijheid en afstand een veelvoorkomend spanningsveld is. Het wordt als essentieel gezien dat de ervaringsdeskundige nabij kan en durft te zijn, zonder mee te gaan in de emotiestroom. Er kan spanning ontstaan wanneer er in contact met cliënten sprake is van (eerdere) vriendschapsbanden (GGZ Nederland, Trimbos-instituut, HEE! & Kenniscentrum Phrenos, 2013). Een belangrijk punt in het project Sterk uit Armoede is het zorgen dat hulp beter aankomt bij de cliënt. Uit de resultaten blijkt dat de cliënten tevreden zijn en zich geholpen voelen. Blijkbaar lukt dat op deze manier, dus kan er gesteld worden dat het project werkt en hierin voor de cliënt niets veranderd hoeft te worden. Aan de andere kant wordt er professionaliteit verwacht van de ervaringsdeskundigen, omdat de organisatie een bepaalde kwaliteit wil leveren. Wanneer er meer kaders worden aangebracht voor de ervaringsdeskundigen zal de professionaliteit toenemen. Daarnaast kunnen de kaders bijdragen aan de zelfbescherming van de ervaringsdeskundige. Een ervaringsdeskundige moet thuis zijn werk los kunnen laten en dat is minder gemakkelijk wanneer er sprake is van een vriendschap met de cliënt. Echter, er kan in twijfel getrokken worden in hoeverre de vriendschap aan beide kanten hetzelfde wordt ervaren. Tijdens dit onderzoek is dit punt aangehaald door de cliënten, maar niet door de ervaringsdeskundigen. Daarnaast wordt in dit onderzoek vaak benoemd dat de cliënten een andere taal spreken dan de professionals. Het kan zijn dat het woord vriendschap hierdoor anders is geïnterpreteerd door de onderzoekers, dan is bedoeld door de cliënten.

Al met al leveren de bevindingen van dit onderzoek een bijdrage aan de bestaande kennis binnen het sociaal werk en Nederlandse samenleving doordat het project Sterk uit Armoede na aanscherping kan groeien en meer mensen kan bereiken. Het onderzoek draagt bij aan de ontwikkeling van het onderwerp (generatie)armoede en sociale uitsluiting in de beroepspraktijk. Tijdens de interviews met professionals is naar voren gekomen dat er weinig aandacht besteed wordt aan dit onderwerp. Daarnaast is er nog weinig bekend over het werk van de ervaringsdeskundigen in deze sector. Dit onderzoek draagt bij door het in kaart brengen van de ervaringen met deze werkwijze.

5.3 Aanbevelingen

In deze paragraaf worden er aanbevelingen gedaan aan de opdrachtgever Stichting Mens en Maatschappij. Bij de aanbevelingen wordt er uitgebreid beschreven voor wie deze aanbeveling geldt, wat de urgentie is, waarom dit wordt aanbevolen en hoe dit te realiseren is.

Aanbeveling 1. Vakjargon in de opleiding

- Het wordt aangeraden om ervaringsdeskundigen in opleiding in aanraking te laten komen met het vakjargon van het toekomstige werkveld.
- Voor wie: Ervaringsdeskundigen in opleiding
- Waarom: Ervaringsdeskundigen zeggen zich soms eenzaam te voelen in het werkveld en hun functie. Wanneer ze meer bekend zijn met de begrippen uit het

maatschappelijk werk, dan is het wellicht makkelijker om samen te kunnen werken met professionals.

- Wie realiseert het: Aangeraden wordt dat Stichting Mens een Maatschappij de docenten van de opleiding inlicht over het belang van doceren van vaktermen aan de ervaringsdeskundigen. Wie van de stichting dit op zich kan nemen zou intern nader onderzocht kunnen worden.
- Urgentie: Uitzoeken of het mogelijk is dit binnen anderhalf jaar te implementeren in de opleiding. Er wordt anderhalf jaar gegeven, zodat aanbeveling 1 en 2 tegelijkertijd geïmplementeerd kunnen worden.

Aanbeveling 2. Duidelijke functieomschrijving ervaringsdeskundige

- Het wordt aangeraden om een duidelijke functieomschrijving op te stellen voor de ervaringsdeskundigen.
- Voor wie: Voor alle betrokken partijen is het belangrijk om duidelijkheid te scheppen.
- Waarom: Uit de resultaten blijkt dat er veel onduidelijkheden zijn rond de taken en positie van de ervaringsdeskundige. De onderzoekers verwachten dat het opstellen van een functieomschrijving voor meer duidelijkheid zorgt en dat hierdoor de positie van de ervaringsdeskundige versterkt wordt. Hieronder staat beschreven wat een functieomschrijving voor de betrokken partijen kan betekenen.
 - Cliënten:
 - Een functieomschrijving zou wellicht nadelig uit kunnen pakken voor cliënten, omdat kaders omtrent het inzetten van ervaringsdeskundigen strenger kunnen worden en er per cliënt bijvoorbeeld minder begeleidingstijd is.
 - Ervaringsdeskundige:
 - Een functieomschrijving biedt duidelijkheid waar de verantwoordelijkheden liggen, evenals waar ze niet liggen. Hierdoor is duidelijker waar ze aan toe zijn en hoeft het wiel niet elke keer opnieuw uitgevonden te worden.
 - Een functieomschrijving versterkt de positie van de ervaringsdeskundige ten opzichte van de professionals binnen het werkveld en de cliënten. Wanneer de ervaringsdeskundige duidelijk kan aangeven wat wel of niet in zijn takenpakket staat, dan is zijn de wederzijdse verwachtingen wellicht duidelijker op elkaar af te stemmen.
 - Een mogelijk nadeel van een concrete functieomschrijving is dat ervaringsdeskundigen minder vrijheid ervaren en hierdoor meer werkdruk kunnen voelen. Een voorbeeld zou kunnen zijn dat ervaringsdeskundigen minder tijd hebben per cliënt voor begeleiding.
 - Professional:
 - Professionals zijn beter in staat om in te schatten hoe de ervaringsdeskundigen worden ingezet.
 - Wanneer de inzet van ervaringsdeskundigen weerstand oproept bij een professional, kan een functieomschrijving duidelijkheid scheppen en wellicht deze weerstand wegnemen. Hier wordt verder op ingegaan bij "Aanbeveling 3" verderop in dit hoofdstuk.
 - Van tevoren is beter in te schatten wat de samenwerking met een ervaringsdeskundige inhoudt voor de professional.
 - Organisatie:
 - Wanneer een functieomschrijving beschikbaar is, kan een organisatie beter inschatten waar en wanneer ervaringsdeskundigen ingezet kunnen worden.
 - Inschalen wordt makkelijker voor de organisatie waar de ervaringsdeskundigen komen te werken. Met een duidelijke

- functieomschrijving heeft de (toekomstige) werkgever een beter beeld wat de ervaringsdeskundige allemaal kan doen.
- Met een functieomschrijving kan de betreffende organisatie de ervaringsdeskundige aanspreken op zijn of haar verantwoordelijkheden.
 - Wat: Aangeraden wordt om de functieomschrijving ten minste uit de volgende onderdelen te laten bestaan:
 - Rol van de ervaringsdeskundige: In hoeverre heeft de ervaringsdeskundige een adviserende en/of een uitvoerende rol?
 - Takenpakket: Wat zijn de verantwoordelijkheden van de ervaringsdeskundigen en wat valt niet onder zijn/haar verantwoordelijkheden?
 - Wie realiseert het: Stichting Mens en Maatschappij in samenwerking met de docenten van de opleiding, ervaringsdeskundigen en professionals die op dit moment in een tandem samenwerken. Een samenwerking hierin wordt met klem aangeraden om vanuit meerdere perspectieven op de rol van de ervaringsdeskundigen te reflecteren. Aangeraden wordt dat Stichting Mens en Maatschappij initiatief zal tonen voor het opstellen van de functieomschrijving. Wie van de stichting dit op zich kan nemen zou intern nader onderzocht kunnen worden.
 - Urgentie: Aangeraden wordt om binnen anderhalf jaar een dergelijke functieomschrijving op te stellen. Zo weten de (toekomstige) ervaringsdeskundigen waar zij aan toe zijn, evenals de organisaties waar zij terecht komen en de professionals met wie zij zullen samenwerken. Deze tijdsaanduiding wordt gegeven zodat er voldoende tijd is voor vervolgonderzoek, maar de huidige klassen van de opleiding wel volgens de functieomschrijving aan het werk kunnen.
 - Aanbeveling omzetten tot actie: Het opstellen van een functieomschrijving heeft duidelijk voeten in de aarde. Aangeraden wordt om in een vervolgonderzoek alle wensen en eisen van betrokken partijen te onderzoeken en deze samen te brengen in een passende functieomschrijving.
 - Let op!: Tevens moet worden gekeken in hoeverre professionaliteit van de ervaringsdeskundige kan worden verwacht. De kracht van de ervaringsdeskundige zit hem immers in het werken vanuit ervaring. Te strakke kaders kunnen ertoe leiden dat de positie ten opzichte van cliënten verandert en dat de ervaringsdeskundigen te veel als professional worden gezien door de cliënten.

Aanbeveling 3. Communicatie richting professionals

- Meerdere respondenten hebben aangegeven dat er weerstand wordt ervaren vanuit professionals betreffende de samenwerking met ervaringsdeskundigen.
- Voor wie: Deze aanbeveling betreft de professional, maar werkt indirect door op de tandems en de organisatie die tandems inzet.
- Waarom:
 - Wanneer onvoldoende professionals openstaan voor het samenwerken met ervaringsdeskundigen, zou het kunnen zijn dat er, wanneer meer en meer ervaringsdeskundigen afstuderen, een tekort is aan professionals die een tandem willen vormen. Voor het succesvol voortbestaan van het project is het nodig dat professionals hiervoor openstaan.
 - Wanneer de professionals openstaan voor een samenwerking met ervaringsdeskundigen, voelen zij zich mogelijk meer welkom en zo komt hun werk beter aan.
 - Binnen het team kan gericht gebruik gemaakt worden van de ervaringsdeskundigen wanneer de professionals hier meer voor openstaan. Zo kan een professional makkelijker aankloppen bij een ervaringsdeskundige wanneer hij/zij behoefte heeft aan advies over een bepaalde casus.

- Wat: Meer voorlichting over het project richting andere professionals en organisaties.
- Wie realiseert het: Aangeraden wordt om Stichting Mens en Maatschappij het belang van deze communicatie aan te geven bij de betreffende organisatie waar de ervaringsdeskundige zal worden ingezet. Wie van de stichting dit op zich kan nemen zou intern nader onderzocht kunnen worden.
- Urgentie: Naarmate er meer ervaringsdeskundigen hun opleiding afronden, zijn er meer professionals nodig die een tandemsamenwerking aan willen gaan. Op dit moment is dit wellicht nog niet aan de orde, maar op de lange termijn zou dit wel een probleem kunnen worden. Het is daarom goed om bij voorbaat een strategie te bedenken om dit mogelijk toekomstige probleem te ondervangen.
- Aanbeveling omzetten tot actie: De communicatiestrategie die het beste kan worden gebruikt om de professional te bereiken kan nader onderzocht worden. Indien mogelijk kunnen hier studenten van de opleiding Communicatie van de Hanzehogeschool Groningen voor worden aangetrokken.

Literatuurlijst

- ANP/NU.nl. (2016). *Zo ziet armoede in Nederland eruit*. Opgeroepen op oktober 31, 2016, van NU.nl: <http://www.nu.nl>
- Bergh, M. van den & Brinke, F. ten (2015). *Projectplan Sterk uit Armoede*. Stichting Mens en Maatschappij.
- Bogaerts, S., Eggen, A., Heide, W. van der, Huys, H., Jongste, W. de, Kalidien, S., ... Smit, P. (2007). *Criminaliteit en Rechtshandhaving 2006*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Burssens, D. (2009). *De rijkdom van ervaringsdeskundigen in de armoede*. Berchem: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.
- Callens, M., Noppe, J. & Vanderleyden, L. (2011). *De sociale staat van Vlaanderen*. Brussel: Drukkerij Bosmans, Lommel.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2015). *Armoede en sociale uitsluiting*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (z.d.). *Begrippen*. Opgeroepen op oktober 2, 2016, van CBS: <http://www.cbs.nl>
- Chessa, T., Hoek, T. & Snel, E. (2001). *Kinderen in armoede: opgroeien in de marge van Nederland*. Assen: Van Gorcum.
- De Link. (z.d.). *Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting. Infomratiebundel*. Brussel: De Link.
- De Link. (2012). *Visie op armoede*. Brussel: De Link.
- De Link. (2013). *Evaluatierapport*. Brussel: De Link.
- Demyttenaere, B. (2004). *In vrije val*. Antwerpen: Manteau.
- Dienst Uitvoering Onderwijs. (2016). *Diploma-erkenning aanvragen*. Opgeroepen op november 4, 2016, van DUO: <http://www.duo.nl>
- Dijk, M. v. (2008). *Rapport maatschappelijk redement stichting Leergeld*. Amsterdam : Scholten & Franssen.
- Eefting, C. (2013). *Projectplan Samen Sterk*. Stichting Mens en Maatschappij.
- Engbergsen, G., Vrooman, J. & Snel, E. (1998). *Effecten van armoede*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Flamant, B. & Suijs, S. (2006). *Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting in onderwijsprojecten; Syntheserapport*. Leuven: Vlaamse Minister van Onderwijs.
- GGZ Nederland, Trimbos-instituut, HEE! & Kenniscentrum Phrenos. (2013). *Ervaringsdeskundigheid: Beroepscompetentieprofiel*. Utrecht/Amersfoort: GGZ Nederland.
- Hoff, S. & Vrooman, C. (2011). *Dimensies van sociale uitsluiting*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

- Internationaal expertisecentrum. (z.d.). Opgeroepen op oktober 4, 2016, van Armoede Link: <http://www.delinkarmoede.be>
- Karbouniaris, S. (2015). De kloof tussen arm en niet-arm. *Sozio*(5), 26-29.
- Kok, E., Pattiapon, L., Winsemius, A. & Yperen, P. van (2010). *Kwetsbare groepen in beeld*. Movisie.
- Landman-Peeters, K. & Kuik, S. (2016). *MWD/SPH Onderzoeksopdracht Jaar 4*. Groningen: Hanzehogeschool Groningen. Opgehaald van Blackboard: <http://blackboard.hanze.nl>
- Migchelbrink, F. (2012). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Movisie. (2016). *Wat werkt er nu écht bij de aanpak van armoede*. Opgeroepen op oktober 31, 2016, van Movisie: <http://www.movisie.nl>
- Onstenk, A. (2016). Het taalgebruik van professionals is vaak net een stapje te hoog. *Zorg + Welzijn*, 22(1), 14-15.
- Rie, T. van (2008). *Sociaaleconomische uitkomsten in Nederland, België en zijn gewesten*. Antwerpen: Centrum voor sociaal beleid.
- Riemsdijk, Y. van (2015). *Ervaringsdeskundigen: nuttig, schadelijk of hype?* Opgeroepen op november 20, 2016, van De Kennis-Blogs: <http://blogs.kenniscentrum-kjp.nl>
- Sociaal Cultureel Planbureau & Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). *Armoedesignalement*. Den Haag: SCP/CBS.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2016). *Een lang tekort*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Spiesschaert, F. (2005). *Ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting: Een inleiding tot de methodiek*. Leuven: Acco Leuven.
- Stichting Mens en Maatschappij. (z.d.). *Bestuur*. Opgeroepen op september 28, 2016, van Stichting Mens & Maatschappij: <http://www.stichtingmensenmaatschappij.weebly.com>
- Stichting Mens en Maatschappij. (z.d.). *Doel*. Opgeroepen op september 28, 2016, van Stichting Mens & Maatschappij: <http://www.stichtingmensenmaatschappij.weebly.com>
- Stuurgroep ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting (EDASU). (z.d.). *Landelijke structuur en coördinatiepunt ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting (EDASU)*. Utrecht.
- Vlaams expertisecentrum. (z.d.). Opgeroepen op oktober 4, 2016, van Armoede Link: <http://www.delinkarmoede.nl>
- VN-Arena. (2009). *Armoede*. Opgeroepen op oktober 14, 2016, van VN-Arena: <http://www.cmo.nl>
- Weerman, A. (2009). Ervaringsdeskundigheid is geen vak. *Sozio*(91), 24-27.

Bijlage: Het onderzoeksinstrument

De cliënt

- *Zouden wij u met je/jij aan mogen spreken?*
- *Mogen wij een audio opnamen maken tijdens het interview?*
- *Wilt u anoniem blijven?*
- *Korte introductie over het project Sterk uit Armoede en het onderzoek.*

Het begeleidingstraject zonder ervaringsdeskundige

- Heeft u een begeleidingstraject doorlopen zonder ervaringsdeskundige?
- Hoe heeft u dit ervaren?
- In hoeverre heeft u het gevoel gehad dat u werd begrepen door de professional (voordat de ervaringsdeskundige betrokken was)?
- In hoeverre begreep u de professional qua taalgebruik en handelen (voordat de ervaringsdeskundige betrokken was)?

Het begeleidingstraject met ervaringsdeskundige

- Hoe bent u in contact gekomen met de ervaringsdeskundige?
- Ervaart u verschillen in de begeleiding door een ervaringsdeskundige en een professional? Zo ja, wat zijn deze verschillen?
- Wat vindt u ervan dat een ervaringsdeskundige in een duo samenwerkt met een professional?
- In hoeverre heeft deze vorm van begeleiding invloed op u, uw gezin en uw omgeving?

Overig

- Bent u meer geholpen door begeleiding van de ervaringsdeskundige of subsidie van de gemeente? En waar ligt dit aan?
- Hoe ziet uw toekomst eruit? (de armoede, de kinderen)
- Heeft u verbeterpunten voor de studenten die bezig zijn met de opleiding (ervaringsdeskundige generatiearmoede en sociale uitsluiting) en de professionals die met deze ervaringsdeskundigen gaan samenwerken, over wat u graag anders zou willen zien in de begeleiding?

- *Hoe heeft u het interview ervaren?*

De ervaringsdeskundige in opleiding

- Zouden wij u met je/jij aan mogen spreken?
- Mogen wij een audio opnamen maken tijdens het interview?
- Wilt u anoniem blijven?
- Korte introductie over het onderzoek.

Opleiding

- Hoe vindt u de opleiding (proces, zwaarte, vakken, duur)?
- Heeft de opleiding invloed op u als persoon, uw gezin en omgeving? Zo ja, kunt u aangeven wat van invloed is en welk effect dit heeft?
- Wat is het belangrijkste dat u heeft geleerd in de opleiding?
- Wat heeft u gemist in de opleiding?

Stage

- Hoe vindt u het om in een tandem te werken met een professional?
- Hoe vindt u het om binnen een organisatie stage te lopen met de rol van ervaringsdeskundige?
- Wat vindt u de belangrijkste taak van een ervaringsdeskundige?
- Op welke manier voegt de ervaringsdeskundige iets toe aan het bereiken van de mensen in armoede?
- Ziet u wel eens onbegrip tussen een professional en iemand in armoede? Zo ja, waaraan is dit te zien?

Eventueel vragen:

- Wat merkt u van de kloven betreft sociale uitsluiting in de stage?
- Welke bijdrage levert een ervaringsdeskundige aan het doorbreken van de kloven?

Overig

- In hoeverre vindt u dat de inzet van een ervaringsdeskundige een aanvulling is op de middelen die er nu al zijn? (Zoals subsidies en toeslagen)
- Hoe is het om vanuit uw eigen ervaring te werken?
- Wat heeft u nodig van een professional om een goede samenwerking aan te gaan?
- Wat heeft u van de organisatie/werkgever nodig om uw werkzaamheden te kunnen verrichten?
- Hoe ziet uw toekomst eruit? (werkgelegenheid als ervaringsdeskundige, de armoede, de kinderen)

- Hoe heeft u het interview ervaren?

De ervaringsdeskundige in het werkveld

- *Zouden wij u met je/jij aan mogen spreken?*
- *Mogen wij een audio opnamen maken tijdens het interview?*
- *Wilt u anoniem blijven?*
- *Korte introductie over het onderzoek.*

Opleiding

- Hoe vond u de opleiding (proces, zwaarte, vakken, duur)?
- Heeft de opleiding invloed op u als persoon, uw gezin en omgeving? Zo ja, kunt u aangeven wat van invloed is en welk effect dit heeft?
- Wat is het belangrijkste dat u heeft geleerd in de opleiding?
- Wat heeft u gemist in de opleiding?

Werk

- Hoe vindt u het om in een tandem te werken met een professional?
- Hoe vindt u het om binnen een organisatie te werken met de rol van ervaringsdeskundige?
- Wat vindt u de belangrijkste taak van een ervaringsdeskundige?
- Op welke manier voegt de ervaringsdeskundige iets toe aan het bereiken van de mensen in armoede?
- Ziet u weleens onbegrip tussen een professional en iemand in armoede? Zo ja, waaraan is dit te zien?

Eventueel vragen:

- Wat merkt u van de kloven betreft sociale uitsluiting in de het werkveld?
- Welke bijdrage levert een ervaringsdeskundige aan het doorbreken van de kloven?

Overig

- In hoeverre vindt u dat de inzet van een ervaringsdeskundige een aanvulling is op de middelen die er nu al zijn? (zoals subsidies en toeslagen)
- Hoe is het om vanuit uw eigen ervaring te werken?
- Wat heeft u nodig van een professional om een goede samenwerking aan te gaan?
- Helpt het hebben van een baan om uit de (generatie)armoede te komen?
- Hoe ziet uw toekomst eruit? (werkgelegenheid als ervaringsdeskundige, de armoede, de kinderen)

- *Hoe heeft u het interview ervaren?*

De professional met ervaring in een tandem

- Zouden wij u met je/jij aan mogen spreken?
- Mogen wij een audio opnamen maken tijdens het interview?
- Wilt u anoniem blijven?
- Korte introductie over het project Sterk uit Armoede en het onderzoek.

- Hoe bent u betrokken geraakt bij het project Sterk uit Armoede?

Het werken van een ervaringsdeskundige

- Welke bijdrage levert een ervaringsdeskundige aan het doorbreken van de kloven?
- Op welke manier voegt de ervaringsdeskundige iets toe aan het bereiken van de mensen in armoede?
- Wat vindt u de belangrijkste taak van een ervaringsdeskundige?
- Merkt u weleens wederzijds onbegrip in uw contact met de cliënt in armoede? Zo ja, waardoor komt dat? Hoe gaat u hier mee om?

Eventueel vragen:

- Wat merkt u van de kloven betreft sociale uitsluiting in de het werkveld?

De samenwerking met een ervaringsdeskundige

- Hoe is de samenwerking met de ervaringsdeskundige ontstaan?
- Wat vond u vooraf van het idee om met een ervaringsdeskundige samen te werken en wat vindt u er nu van?
- Welke verschillen merkt u in uw werkwijze en die van de ervaringsdeskundige?
- Wat is het verschil tussen de samenwerking met een ervaringsdeskundige en een collega professional?
- Hoe vindt u de samenwerking met de ervaringsdeskundige in het werkveld verlopen?
- Hoe ziet de toekomst eruit met betrekking tot het project? (werkgelegenheid voor ervaringsdeskundigen, werk van de professional)
- Zou u de samenwerking met een ervaringsdeskundige andere professionals aanraden?

- *Hoe heeft u het interview ervaren?*

De professional zonder ervaring in een tandem

- Zouden wij u met je/jij aan mogen spreken?
- Mogen wij een audio opnamen maken tijdens het interview?
- Wilt u anoniem blijven?
- Korte introductie over het project Sterk uit Armoede en het onderzoek.
(De ervaringsdeskundige wordt in dit onderzoek gezien als iemand die ervaring heeft met langdurige armoede en is opgeleid en gecertificeerd. Daarom mag hij/zij zich ervaringsdeskundige noemen.)

Visie op samenwerking

- Op welke manier denkt u dat de ervaringsdeskundige iets toe kan voegen aan het bereiken van de mensen in armoede?
 - Wat vindt u de belangrijkste taak van een ervaringsdeskundige?
 - Wat merkt u van de aanwezigheid van ervaringsdeskundigen binnen het werkveld?
 - Hoe ziet u de samenwerking tussen professional en ervaringsdeskundige?
 - Ziet u effecten in het handelen van de professional door de samenwerking met de ervaringsdeskundige? Zo ja wat ziet u? Zo nee, hoe kan dit?
 - Hoe zou u het vinden om met een ervaringsdeskundige te werken?
- Hoe heeft u het interview ervaren?

De organisatie

- Zouden wij u met je/jij aan mogen spreken?
- Mogen wij een audio opnamen maken tijdens het interview?
- Wilt u anoniem blijven?
- Korte introductie over het project Sterk uit Armoede en het onderzoek.
(De ervaringsdeskundige wordt in dit onderzoek gezien als iemand die ervaring heeft met langdurige armoede en is opgeleid en gecertificeerd. Daarom mag hij/zij zich ervaringsdeskundige noemen.)

Feiten

- Hoeveel tandems zijn er op dit moment binnen de organisatie aan het werk?
- Is er ruimte/ mogelijkheid voor meer tandems? Zo ja, op welk termijn, voor hoe lang en hoeveel? Zo nee, ook niet in de toekomst? ← Kunt u dit toelichten?
- Zijn er op andere manieren ervaringsdeskundigen bij jullie organisatie betrokken? Zo ja, vanuit deze opleiding, andere opleiding of zonder opleiding? Zo nee, zou dit een aanvulling kunnen zijn voor jullie als organisatie (waarom wel/niet)?
- Zijn er binnen deze organisatie resultaten bekend over het werken met ervaringsdeskundigen (vanuit de praktijk)?

Visie

- Wat is de visie van de organisatie betreft het werken met ervaringsdeskundigen?
- Maken jullie als organisatie onderscheid tussen ervaringsdeskundigen met of zonder opleiding?
- Wat levert het werken met ervaringsdeskundigen de organisatie op?
- In hoeverre zijn er kosten voor de organisatie bij het inzetten van ervaringsdeskundigen?
- Is het rendabel om ervaringsdeskundigen in te zetten? Waarom wel/niet?
- In hoeverre maakt het uit dat de ervaringsdeskundige geen erkende opleiding (wel certificaat, geen erkend diploma) heeft gedaan?
- Waarom zou u het werken met ervaringsdeskundigen wel of niet aanraden aan andere organisaties?
- Hoe ziet de toekomst voor ervaringsdeskundigen eruit binnen deze organisatie? (werkgelegenheid, armoede)

- Hoe heeft u het interview ervaren?

De gemeente

- Zouden wij u met je/jij aan mogen spreken?
- Mogen wij een audio opnamen maken tijdens het interview?
- Wilt u anoniem blijven?
- Korte introductie over het project Sterk uit Armoede en het onderzoek.
(De ervaringsdeskundige wordt in dit onderzoek gezien als iemand die ervaring heeft met langdurige armoede en is opgeleid en gecertificeerd. Daarom mag hij/zij zich ervaringsdeskundige noemen.)

Feiten

1. Voor welke gemeente werkt u?
2. Hoeveel tandems zijn er op dit moment aan het werk binnen de gemeente?
3. Is er ruimte / mogelijkheid voor meer tandems? Zo ja, op welk termijn, voor hoe lang en hoeveel? Zo nee, ook niet in de toekomst? ← Kunt u dit toelichten?
4. Zijn er binnen de gemeente resultaten bekend over het werken met ervaringsdeskundigen (vanuit de organisaties)?

Opleiding

5. Wat is het aandeel van de gemeente in het project Sterk uit Armoede?
6. Voor hoeveel studenten is er op dit moment het collegegeld bekostigd?
7. Voor hoeveel studenten is er uiteindelijk een plek in het werkveld?
8. Wat gebeurt er als er geen plek is in het werkveld?
9. In hoeverre maakt het uit dat de opleiding Ervaringsdeskundige Generatiearmoede en Sociale uitsluiting (nog) geen erkende opleiding is?

Visie

10. Wat is de visie van de gemeente betreft het werken met ervaringsdeskundigen?
11. Wat levert het werken met ervaringsdeskundigen de gemeente op?
(Maatschappelijke en financiële opbrengsten)
12. In hoeverre zijn er kosten voor de gemeente bij het inzetten van ervaringsdeskundigen?
13. Wegen de kosten op tegen de maatschappelijke en financiële opbrengsten?
Waarom wel/niet?
14. Waarom zou u het werken met ervaringsdeskundigen wel of niet aanraden aan organisaties?
15. Hoe ziet de toekomst voor ervaringsdeskundigen eruit? (werkgelegenheid, armoede, generatiearmoede)

- Hoe heeft u het interview ervaren?